

آرشیفت

ابنیه - شهر سازی - بهداشت فنی - تزئینات

۲

آبان - آذر

۱۳۲۵

مندرجات این شماره

صفحه	موضوع	صفحه	موضوع
۶۷	پل	۴۱	تشکر - شکایت
۷۵-۶۸	آرشیستک کيقباد ظفر	۴۳-۴	نفوذ معماری ساسانی به ممالك ديگر
۷۶	شوخیهای معماری-شعر	۴۷-۴۴	مسجد جمعه اصفهان
۷۶	آثار مناسیان نقاش	۵۰-۴۸	شرح حال یکی از معماران کلاسیک ایران
۸۰-۷۷	نقاشی معاصر ایران	۵۲-۵۱	مسئله تهیه مسکن در تهران و شهرستانها
۸۱	اگو	۵۵-۵۲	چاههای آب مشروبی تهران
۸۲	گزارش انجمن	۵۵-۵۴	شهرسازی در عصر کنونی
۸۲	بیاد مجید آهی	۵۵-۵۶	چند مدل از خانه های مسکونی
۸۲	اخبار متفرقه	۶۳-۵۸	تجدید ساختمان شهرهای خراب شده در اتحاد جماهیر شوروی
۸۳	نرخ مصالح ساختمانی و اجرت	۶۵-۶۳	تزئینات داخلی
۸۳	آگهی ها	۶۶	تهیه مطبوع

پشت جلد : دونما از آثار آرشیستک ظفر

آگهی

مجله آرشیستک آگهی های مربوط به امور ساختمانی و مقاطعه کاری و فروش مصالح را برای انتشار قبول مینماید

ساعات کار دفتر مجله آرشیستک : روزهای یکشنبه و چهارشنبه از ساعت ۵ الی ۷ بعد از ظهر

جای اداره :
خیابان لاله زار نو - کوچه هدایت شماره ۷
تلفن ۹۶۱۷

صاحب امتیاز - مدیر مسئول و سردبیر
ابرج مشیری
(آرشیستک و مهندس شهرسازی)

بهای اشتراك ۶ شماره
« تك شماره

باجلد مقوائی ۵ ریال به بهای هر شماره
افزوده میشود

ARCHITECTE

Revue d' Arts et Architecture — No 2- Novembre 1946
Téhéran - Av . Lalezar- Nov, 7 rue Hédaiet Tel 9617

چاپخانه تابان - تهران

آرشیست

اینیه - شهرسازی - بهداشت فنی - تزیینات

سال اول

آبان و آذر ۱۳۲۵

شماره دوم

تشکر - شکایت

میهن پرستانه ما طرح نموده و تا توانستند اسباب دلسردی ما را فراهم ساختند ولی غافل از آنکه :

از درد محبت چه خبر اهل هوس را

این آتش عشق است نسوزد همه کس را

ایشان نمیدانند که هدف ما بالا تر از آنست که آتش مهر و علاقه ما نسبت بکشور عزیز خود به زمهریر بی مهری آنان سرد شود - ما وجود مجله آرشیتکت را نه تنها از لحاظ مصالح فنی بلکه صرفاً برای حفظ حیثیت فرهنگی ایران لازم میدانیم و تا جائیکه قوای مادی و معنوی ما یاری کند در ادامه انتشار آن کوشش خواهیم کرد

و صراحتاً میگوئیم که اگر مخالفت آنان نسبت بشخص ما باشد اعتنائی نخواهیم کرد ولی چنانچه برای جلوگیری از انجام منظور مقدس ما موانعی ایجاد نمایند و یا در وظایف اداری و اجتماعی خود خطا و لغزشی را مرتکب شوند از مبارزه بازگردان نبوده و در موقع خود حقایق را بی پرده خواهیم نگاشت

شماره اول این مجله بیش از حد انتظار ما در پیشگاه اهل

علم و هنر و علاقمندان فرهنگ مورد تحسین و تشویق قرار گرفت آنانکه به اشکالات مادی و معنوی انتشار این مجله که جز خدمت به میهن عزیز منظوری ندارد واقف بودند زحمات کارکنان آن را به نظر تحسین نگریستند زیرا بخوبی میدانند که بین مجلات متعدد مفید دیگر مجله آرشیتکت در نوع خود منحصر بفرد و انتشار آن در هر صورت برای حفظ آبروی فرهنگ کشور لازم و واجب است

عده ای از ارباب جراید شرحهای مبسوطی از راه تشویق و تقریظ درباره این مجله مرقوم و ما را مرهون حسن نظر و لطف بی پایان خویش نمودند باعرض تشکر از مراحم ایشان انتظار داریم سایر همکاران محترم نیز از اظهار نظر دریغ نفرموده و در صورت لزوم ما را بنفایض کار خود آشنا سازند تا در حدود طاقت و امکان درصدد رفع آنها برآئیم

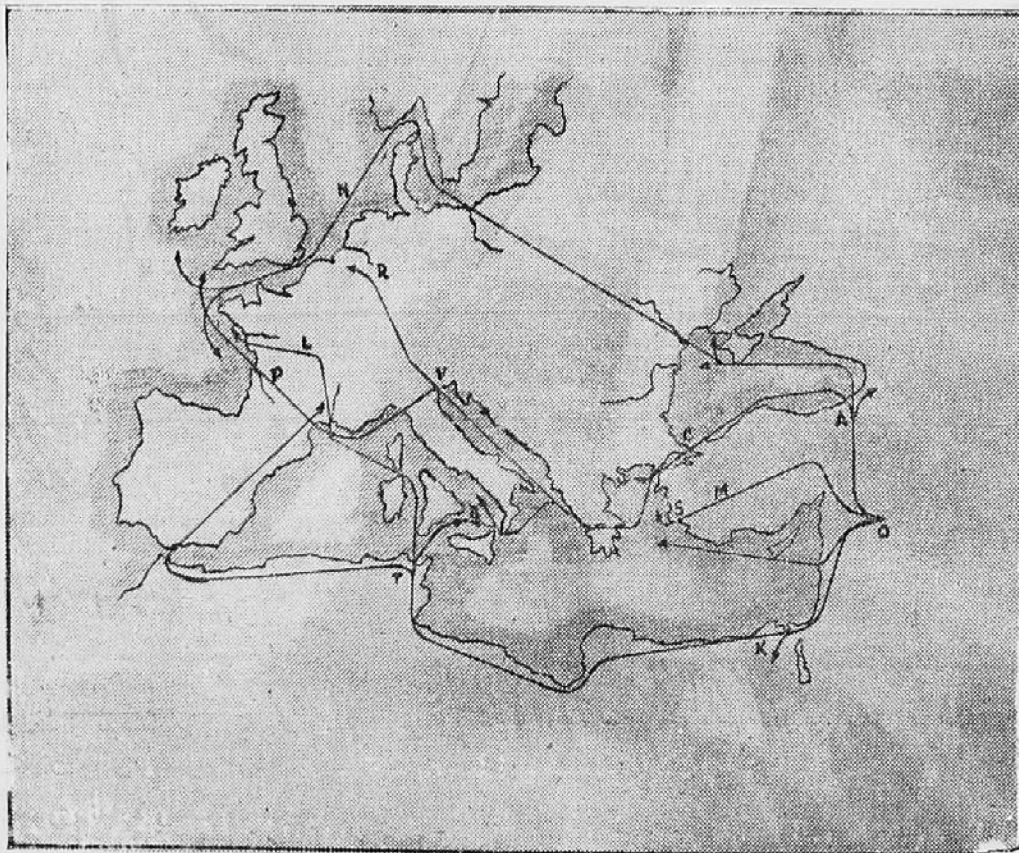
از طرف دیگر نهایت تأسف را داریم که چند نفری از مخالفین ما نقشه هائی برای کارشکنی و جلوگیری از مساعی صمیمانه و

نفوذ معماری ساسانی

به ممالك ديگر

کرد که در نتیجه معماری مخلوطی از صنعت شرقی و رومی به نام معماری بیزانتین اولیه (Pré-byzantine) بوجود آمد و پس از تسلط این معماری باسلامبول (Constantinople) که در آن زمان از لحاظ سیاست و تجارت اهمیت زیادی داشت به تناسبت این اهمیت تغییراتی در آن پیدا شد و معماری با عظمت بیزانتین (Byzantin) خودنمایی کرد. مسجد ایاصوفیه (Sante - Sophie) نمونه ای از این معماری میباشد یسرو صنعت از این شهر بطرف خلیج

دوره سلاطین ساسانی از ادوار درخشان تاریخ ایران میباشد در قرن چهارم که تمدن رمن ها روبه زوال می رفت و در یونان نیز بجز معماری قدیم صنعت تازه بوجود نیامده بود. ملتی در شرق (ایرانی) که از گذشته پرافتخارش یادگارهایی به ودیعه داشت معماری با عظمت جدیدی ایجاد کرد بطوری که در این قسمت از دنیا يك صنعت مهم و عالی مراتب کمال را پیمود طاق کسری و قصور فیروز آباد و سروستان نمونه هایی از آن میباشد

ش ۴۲ - از تاریخ معماری اگوست شوازی

کرت و شمال دریای مدیترانه ادامه پیدا کرده از راه تجارت به شهر ونیز رسید در آنجا بدو قسمت شده یکی در امتداد رود رن بطرف شمال متوجه گردید و دیگری از راه بندر ژن بطرف فرانسه و انگلستان پیشرفته نفوذ معماری Byzantine را به این ممالك رسانید.

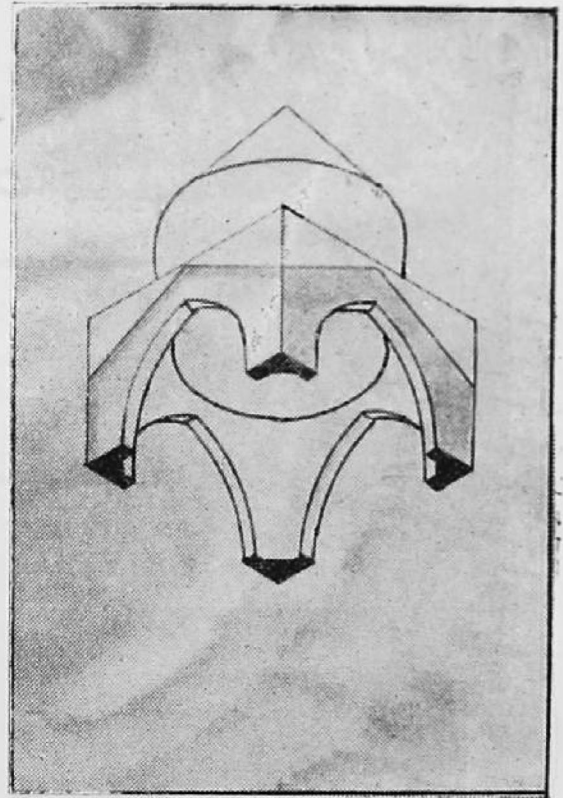
۲- جریان دوم OA بطرف ارمنستان متوجه شده پس از نفوذ در معماری ارمنستان و برخورد با معماری Byzantin که از طریق دریای سیاه بدانجا سرایت کرده بود سبک جدیدی پیداشد (شکل شماره ۴۳) این معماری که با اسم صنعت ارمنستان معروف است به جنوب روسیه و ممالك کناره دریای سیاه پیشرفت نموده به سواحل

هنر معماری ایران بزودی به ممالك مجاور نفوذ کرد بطوریکه اثرات آن در معماری اولیه مسیحی مشهود است. در این زمان ایران مرکز صنعت قرار گرفته و از این مرکز به سه طریق هنر ایران بخارج نفوذ پیدا کرد و در مسیر خود با تصادف بمعماری های دیگر سبکهای نوینی بوجود آورد.

اینک بشرح مختصر هر يك از این سه جریان صنعت ایران بسوی ممالك ديگر میپرازیم. شکل ۴۲

۱- جریان اول OS بطرف رود فرات و آسیای صغیر و کرانه مدیترانه پیشرفت نمود هنگام عبور از آسیای صغیر به بقایای معماری یونان شرقی Hellenisme برخورد کرده تغییراتی در آن ایجاد

غربی دریای سیاه رسید و از طریق رودخانه های مهم به داخل اروپا سرایت نمود چنانچه از راه رود دانوب تا سوئد و نروژ نفوذ پیدا

ش ۴۳ - از تاریخ معماری اگوست شوازی

کرد و از آنجا بطرف نرماندی و انگلستان و ایرلند سرازیر شده یادگارهایی از خود باقی گذاشت که در آنها تأثیر صنعت شرقی بخوبی نمایان است: (شکل شماره ۴۴).

۳- جریان سوم OK از ایران شروع شده بطرف سواحل سوریه

Syrie و جنوب دریای مدیترانه تاجزیره سیسیل رسیده و از آنجا دو قسمت شده یکی بطرف ایتالیا و دیگری بطرف جبل الطارق پیشرفت نموده است معماری ایران در این راه با صنعت عرب و معماری Byzantin برخورد کرده سبک ثالثی در معماری ایجاد شده که نمونه آن بنای معروف تئودوریک Theodoric میباشد .

باتوجه به آنچه در بالا گفته شد معلوم می گردد که بعد از

ش ۴۴ - از تاریخ اگوست شوازی

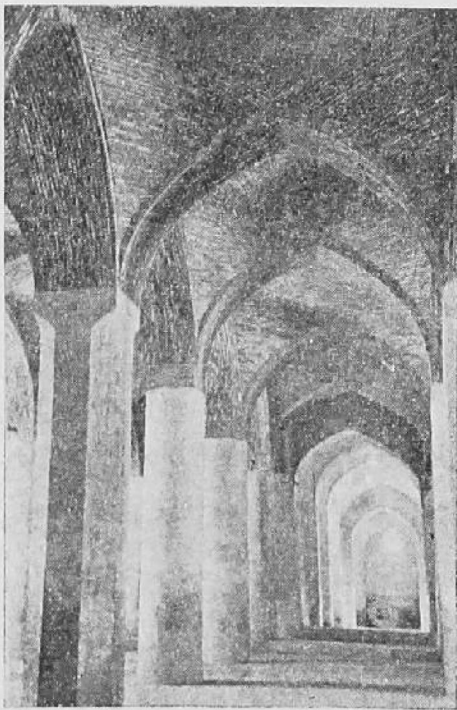
قرن چهارم سرچشمه صنایع مهم دنیا ایران بوده و این افتخار بزرگ همیشه برای ایرانی باقی خواهد بود . پس بر ما است که از گذشته پرافتخارمان سرمشق گرفته صمیمانه بکوشیم تا صنعت معماری ایران را که متأسفانه در این اواخر روبه انحطاط نهاده است زنده کنیم چنانچه در مقاله شماره اول این مجله تذکر داده شد برای احیای معماری ایران خیلی لازم است که معماران جوان در دوران تحصیلی خود در تاریخ معماری ایران مطالعات دقیق بعمل بیاورند مخصوصاً توجه مسئولین دانشگاه را به این نکته باید جلب کرد که تاریخ معماری ایران جزو برنامه تحصیلاتی دانشکده هنرهای زیبا قرار گیرد تا بلکه غفلتهای گذشته جبران گردد .

آرشیفتک علی صادق

مسجد جمعه اصفهان

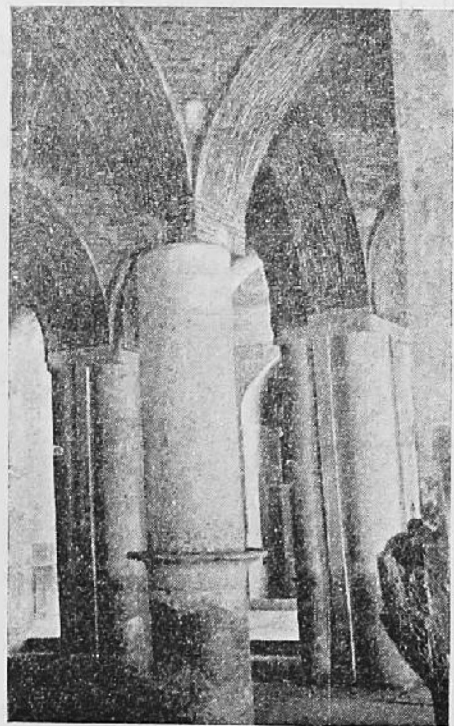
عمده اطلاعات زیر از کتاب نفیس آثار ایران تألیف استاد محترم آقای آندره گدار و بعضی از تواریخ دیگر اقتباس گردیده است: قدیمترین تاریخی که تاکنون در مسجد جمعه اصفهان مکشوف شده تاریخ ۴۸۱ مطابق ۷-۱۰۸۸ میلادی میباشد و طبق روایات معتبر ساختمان مسجد جمعه فعلی اساساً به ملکشاه سلطانی سلجوقی منتسب است - روایات محلی دیگری ساختمان اصلی این

درمیان آثار تاریخی گران بهای اصفهان بنای مسجد جمعه آن بیشتر از همه جلب نظر نموده و موجب حیرت بینندگان میگردد - باینکه حوادث زمان و طول دوران شکست های سنگین به پیکر آن وارد آورده باینحال مانند پیر سالخورده با وقاری هنوز خم به ابرو نیاورده و در مقابل حوادث قدخم نکرده و عظمت و ارزش دوران جوانی خود را از تمام چهره و پیکر خود نمودار

ش - ۴۶ قسمتی از شبستان

مسجد را به دوره های قبل از اسلام و به زردشتیان نسبت داده و عقیده دارند که مسجد فعلی محل آتشکده بود که بوسیله مسلمان به مسجد تبدیل گردیده است ولی بیشتر مطلعین این فرضیه را قبول ندارند - از آثار بعضی از مورخین اسلامی استنباط میگردد که مسجد جمعه فعلی محل مسجد یهودیه سابق بوده است و طبق دلائلی که در دست است مسجد یهودیه سابق باخشت خام ساخته

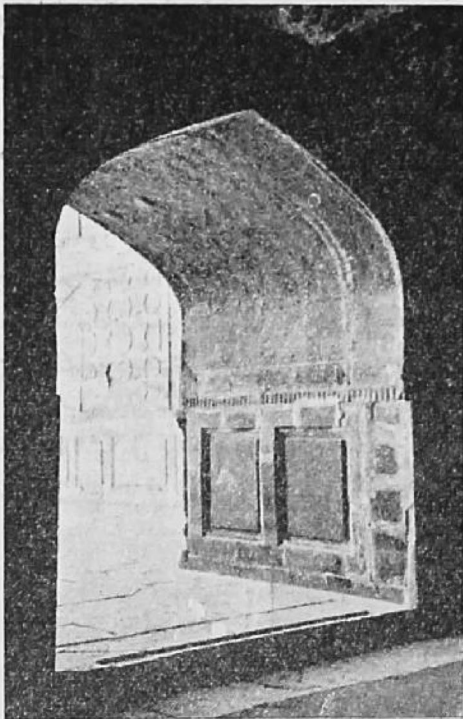

ش - ۴۵ ستون و طاقهای زمان سلجوقیان

می سازد - ما در این مختصر از لحاظ شناساندن این بنای تاریخی چند تذکری داده و جزئیات موضوع را از لحاظ عدم گنجایش این صفحات به فرصت دیگری واگذار مینمائیم و اعا باید اعتراف نمود که عظمت این بنا خیلی بیشتر از آن است که با شرح مختصری بتوان از عهده توصیف آن برآمد - و ناگفته نگذاریم که قسمت

مسجد جمعه یهودیه که بتوسط اعراب طبران بنا گردیده است که بعداً بواسطه توسعه شهر اصفهان بوسعت آن افزوده

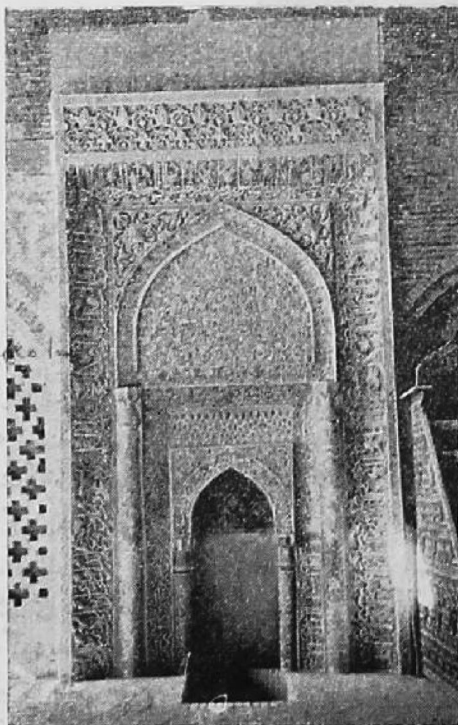
شده بود که بررور ازین رفته و بجای آن بنای فعلی بطرز و اسلوب ایرانی و تماماً از آجر خوب بخته ساختمان شده است این

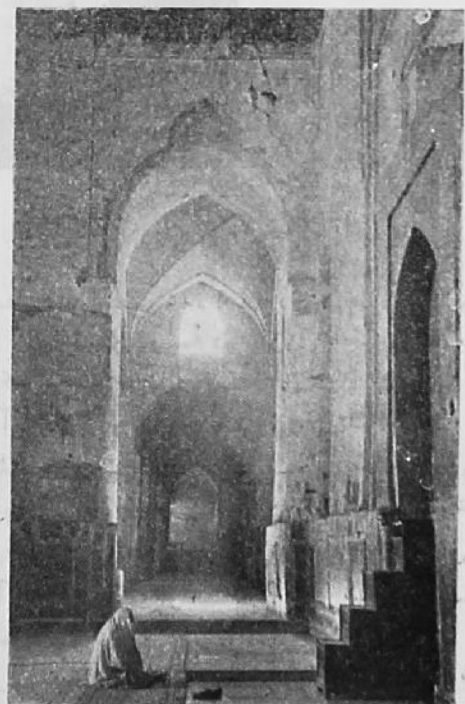
ش - ۴۹ ورودی ایوان جنوبی

ش - ۴۷ قسمت جنوب شرقی

ش - ۵۰ محراب الجایتو خدا بنده لو شده است مشتمل به چهار دستگاه ساختمان بود که بوسیله ستون ها یا جرر های مدوری از داخل محاط میشده اند - در محاصره

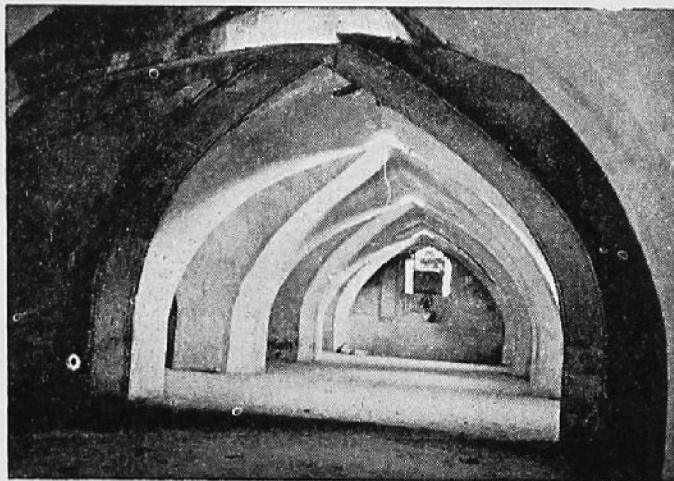
ش - ۴۸ زیر گنبد ساخته شده ملک شاه سلجوقی بنا با مسجد یهودیه سابق ارتباطی نداشته و هیچ وجه شبه و اختلاطی با اسلوب عرب ندارد .

اصفهان بدست طغرل-بیک سال ۴۴۲ مطابق ۱۰۵۰ میلادی گویا خرابی هائی به این مسجد وارد آمده است بنا به تعریف مافروخی در محلیکه فعلاً حوض واقم است خانه بود که بیک کلیمی تعلق داشته و لازم بود که زمین این خانه به مسجد ضمیمه شود باینکه مبلغ گزافی برای خریدن این خانه پیشنهاد میشود یهودی بر طمع چندین مقابل بیشتر ارزش قائل بوده است تا بالاخره آنقدر دینار طلا گرفت که میتواند با آن ها سطح خانه خود را به پوشاند - بنا بگفته همان مورخ برای هر نماز بیشتر از پنج هزار نفر در آن مسجد جمع میشدند .

در عهد سلجوقیان دو بنای با گنبد یکی بوسیله نظام الملک در زمان ملکشاه و دیگری بوسیله تاج الملک که به گنبد خاکی معروف است ساختمان گردید - در واقع این دو بنا اساس ساختمان مسجد فعلی را تشکیل میدهند و محتمل است که در همان زمان قسمت عمده از مسجد قدیم که باخشت بنا شده بود از بین رفته

دوره های بعد نیز در اساس آن تغییرات مهمی داده نشده است الا اینکه در ترمیم و تزئین و رنگ آمیزی آن مداخلاتی شده و در بعضی قسمت ها نیز الحاقات چندی انجام گردیده است .

در زمان سلطان محمد خدا بنده الجایتو محراب باشکوهی در شبستان دوره سلجوقی بردیوار شمالی ایوان غربی احداث گردیده که گچ بری های آن یکی از شاهکار های این مسجد محسوب میگردد (در ۷۱۰ هجری - ۱۳۱۰ میلادی) - در زمان سلاطین آل مظفر چند قفله ساختمان از قبیل چهل ستون شمالی (بین گنبد خاکی و ایوان شمالی) و چهل ستون جنوبی و شبستان محراب الجایتو به آن ضمیمه گردید - در دوره تیموری شبستان زمستانی (بیت شتاء) ساخته شد - این شبستان تقریباً بعرض ۲۵ گز و بطول ۵۰ گز و کف آن از سطح اصلی بنا گودتر قرار گرفته است دارای ۱۸ دهنه طاق که در دور دیف روی جرّ های پهن تکیه دارند - روشنایی روز بوسیله تخته سنگ های مرمری

ش- ۵۱ شبستان زمستانی

که در وسط طاقها نصب شده است در داخل آن نفوذ مینماید ساختمان این شبستان در نیمه دوم قرن ۹ هجری اتمام یافته است کاشی کاری ایوان جنوبی و نمای فعلی حیاط در سال ۸۸۰ بوسیله سلطان آق قویونلو اوزون حسن انجام شده است -

شاه عباس کبیر نسبت به این مسجد بی علاقه بود و در حقیقت جزء اصفهانی که این سلطان عامر در آبادی آن کوشیده است محسوب نمیشود طبق نگارش شاردن شاه عباس وقتی به فکر تخریب آن اقتصاد که از مصالح آن در ساختمان های دیگر استفاده نماید -

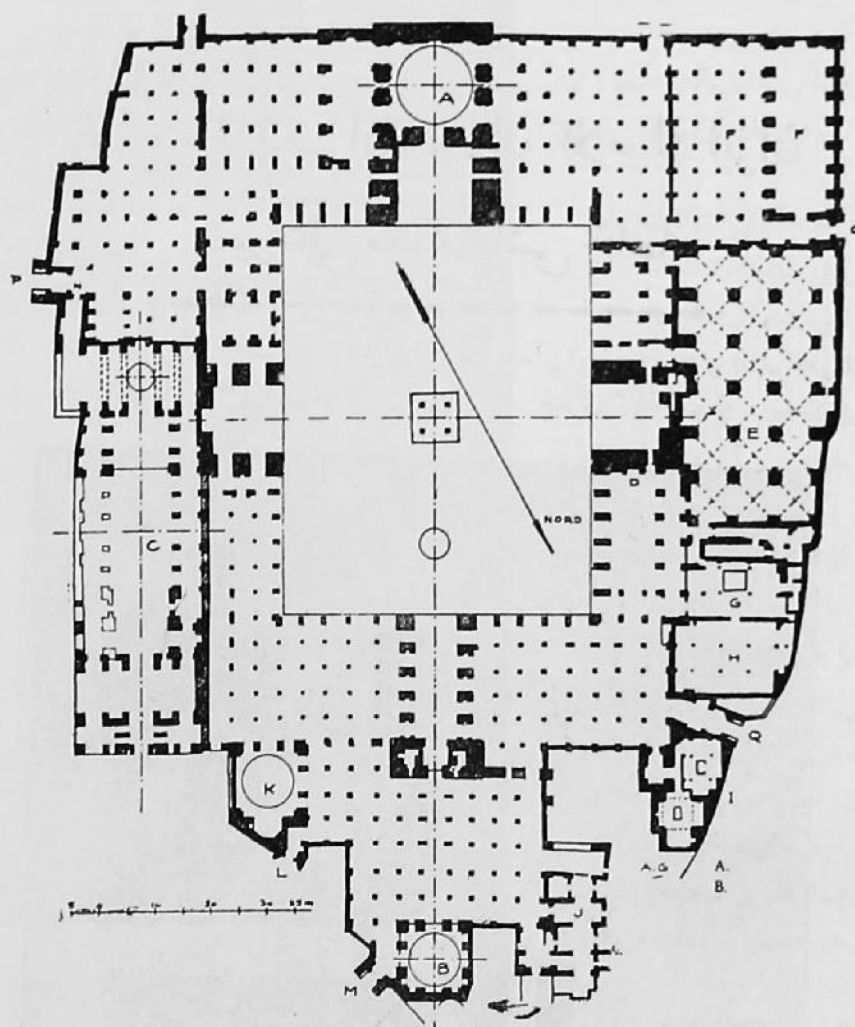
ولی آثار تزئینات و تعمیرات زیادی که به امر شاه اسمعیل و شاه طهماسب ، شاه عباس ثانی ، شاه سلیمان ، شاه سلطان حسین در این مسجد انجام شده است فراوان است -

حتی بدستور اشرف افغان نیز در سال ۱۱۱۲ هجری مطابق

و ویران بوده است .

از طرف دیگر مسجد در سال ۵۱۵ هجری طعمه حریق قرار گرفته است و طبق کتیبه کوفی که در یکی از سر درب های مسجد مشاهده شده است این بنا پس از سوختن در همان سال تجدید بنا گردیده و خرابی هائیکه در اثر این حریق بمسجد مزبور وارد آمده اهمیت بسزائی داشته و فقط در انتهای شمالی و جنوبی دو بنای گنبدی باقی مانده و قسمت شرقی و غربی آن نیز تبدیل به ویرانه گردیده است - بدین ترتیب در آن تاریخ از مسجد قدیم یهودیه چیزی باقی نمانده است . و بعداً بنا های جدید به سبک اولیه ساخته نشده برعکس روی ویرانه های قدیم ساختمان های نوینی بنیاد نهادند - اینک مسجد بوسیله سلجوقیان بطرز چهار ایوانی فعلی ساختمان گردید از اواخر سلجوقیان مسجد جمعه اصفهان بصورت کنونی که دارای چهار ایوان است در آمده و در

۱۷۰۰ میلادی تعمیراتی انجام شده است و در زمان قاجاریه مستراح ها و غسلخانه در قسمت شمال غربی آن احداث گردیده است .
ایرج مشیری - آرشیتکت و شهرساز

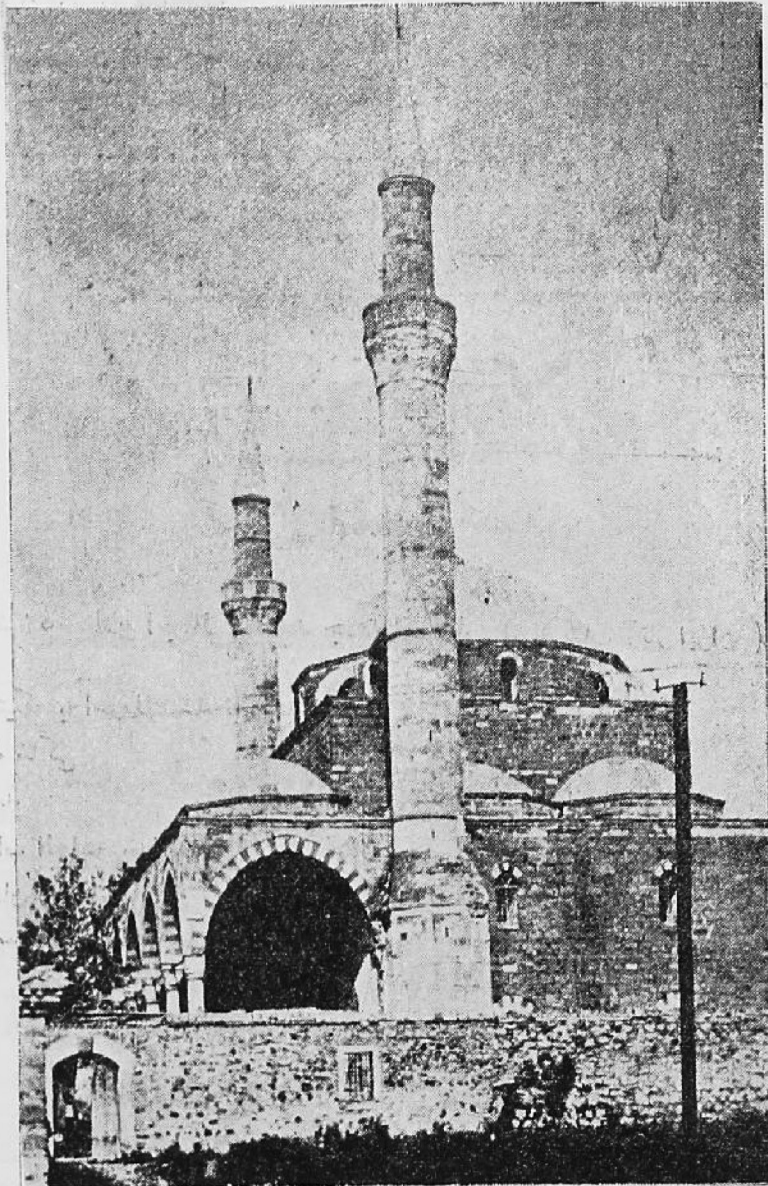
ش - ۵۲ پلان اجمالی مسجد جمعه اصفهان (از کتاب آثار ایران)

A - قسمتی که به اسم ملك شاه ثبت شده است	G - مرده شورخانه
B - گنبد خاکی	H - مستراح ها
C - مدرسه	I - قسمت اموات
D - محراب الجایتو خدا بنده لو	J - مقبره مجلسی
E - شبستان زمستانی	K - گنبد جدید
F, F' - قسمتهای ساخته شده در زمان شاه عباس اول	L - درب تاریخی از سنه ۵۲۵ هجری
	M - درب تاریخی از سنه ۷۶۵ هجری

شرح حال یکی از معماران کلاسیک ایران

اسیر علی معمار باشی خاصه

همانطور که فاتحین جنگ جهانی دوم علما و دانشمندان هنرمندان ایران را جزو غنائم ظفر از آذربایجان باستانبول برد
دول مغلوب را بکشورهای خود بردند در ۴۳۲ سال قبل نیز چیزی نگذشت که دانشمندان و هنروران آذربایجان

ش - ۵۳ مسجد سلطان در شهر مغنسیا

سلطان سلیم پادشاه عثمانی موقع مراجعت از تبریز قریب ۳۰۰ نبوغ و لیاقت خود را ابراز از اسارت بمقام سروری نائل گشته
نفر از زبده فضلاء و دانشمندان و نویسندگان، صنعتگران و مشعل فروزان عالم ادب و هنر پایتخت عثمانی شدند. یکی از

این هنرمندان نامی استاد علی معمار آذربایجان (معروف به عجم علی) است که پس از ورود باستانبول معمار باشی خاصه دربار عثمانی شده و در مدت ۲۴ سال که این شغل را دارا بود آثار گرانمایی از خود بیادگار گذاشته است.

در قدیم سلاطین و رجال عثمانی بشکرانه فتح و ظفر و صاحبان ثروت هم برای بقای نام نیک خود در شهر ها و قصبات مساجد و ابنیه عام المنفعه ساخته و از خود بیادگار میگذاشتند (مثلاً تنها در شهر اسلامبول متجاوز از ۸۶۰ مسجد بزرگ و کوچک بنا شده است). توجه و علاقه بزرگان عثمانی باین امر سبب شد که معماران آن کشور آثار ذیقیمتی بوجود آورند و هر کدام از آنها سبکی برای ساختمان مساجد و عمارات اتخاذ و با آن مشهور شوند.

استاد علی سبک و طرز ساختن گنبد های مساجد را که معماران بزرگ مانند یوسف سنان و ضیاء الدین، کمال الدین معمول داشته بودند نپسندیده به سبک و روش مخصوص خود وارد نکرد. معماران نامبرده در مساجدیکه ساخته اند گنبد مرکزی مسجد را روی چهارستون ضخیم بناموده و در طرفین آن نیم گنبدی هم متصل کرده اند (مانند مسجد های عتیق علی - داود پاشا - وفا - زنجیرلی فویو (چاه زنجیری) - سلطان بایزید و غیره ۰۰۰۰) ولی استاد علی در ساختمان مساجد گنبد را مستقیماً روی چهار دیوار بنا میکرد. (مانند مسجد سلطان سلیم در استانبول که در سال ۹۳۳ هجری ساخته است).

این استاد بزرگ که حقیقتاً یکی از مفاخر معماری ایران و خاور نزدیک است شاگردان قابل و هنرمندی هم تربیت کرده است که یکی از آنها معمار معروف سازنده مسجد سلیمانیه در استانبول که در زمان سلطان سلیمان و سلطان سلیم ثانی معمار باشی خاصه بود.

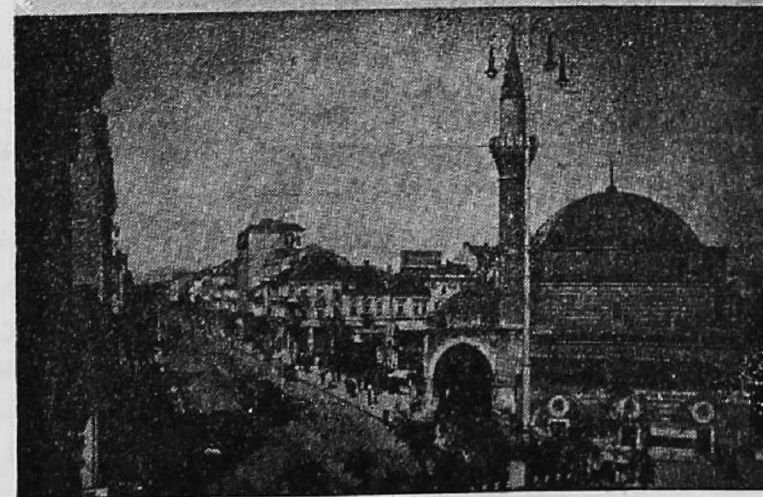
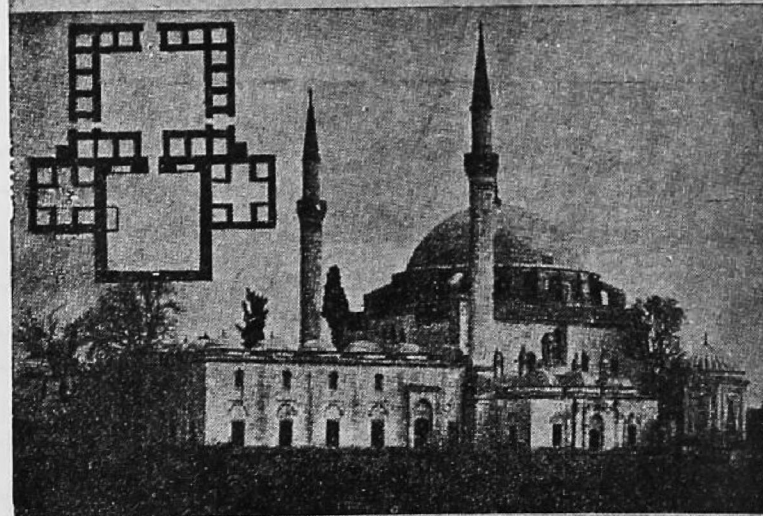
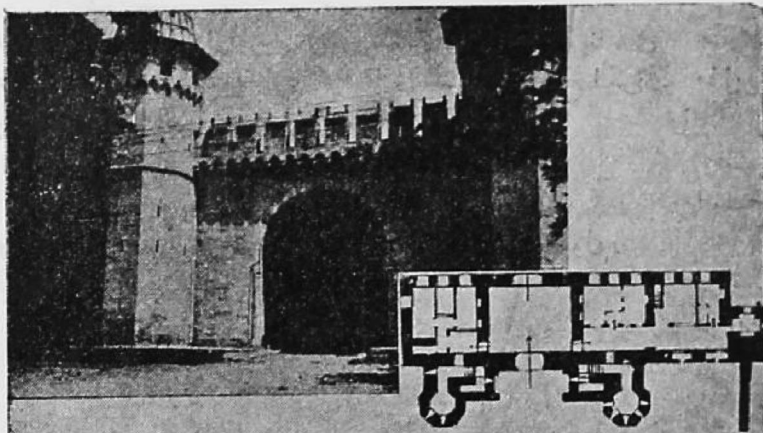
آثار معروفیکه از این استاد بیادگار باقی مانده است.

۱ - مسجد سلطان سلیم که در روی تپه ششم

استانبول در سال ۱۵۲۳م - ۹۳۳ ه. ساخته شد (استانبول در روی تپه بنا شده است).

۲ - مسجد مصطفی پاشا چوپان در شهر کلکبوزه که نظیر مسجد سلطان سلیم است.

۳ - مسجد قاضی سیف الدین در صوفیه پایتخت بلغارستان

ش - ۵۴ - ۱ - استانبول - توپقاپو - ۲ - مسجد سلطان سلیم

۳ - مسجد قاضی در صوفیه

چون گنبد این مسجد بدون پایه و ستون روی دیوار ها بنا شده بلغار ها از نظر صنعت و فن معماری اهمیت فوق العاده می بآن قائل شده جزو آثار عتیقه نگاهداری میکنند.

۴ - مسجد غازی خسرو بیگ در شهر سرایو (یوگوسلاوی) این مسجد که در سال ۹۳۲ م ساخته شده علاوه بر مسجد دارای

مدرسه - کتابخانه - دارالصبیان (پرورشگاه اطفال) و سایر بناهای عام المنفعه نیز میباشند و مخارج آنرا غازی خسرو بیك فاتح بلگراد پرداخت نموده است.

۵- مسجد قاسم جزوی در محله ایوب استانبول.

۶- مسجد بالی پاشا در محله فاتح استانبول.

۷- مسجد بنام پیری محمد پاشا در دومحله استانبول.

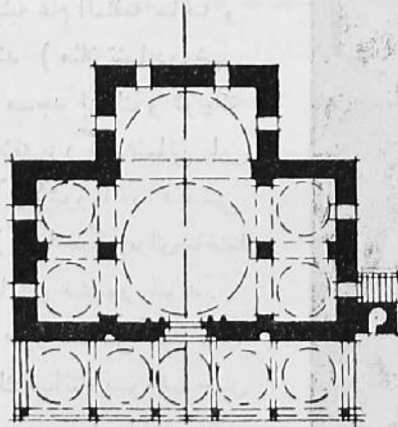
۸- مسجد سلیمانیه در قصبه چورلو

۹- مسجد ایاس پاشا در قصبه سرای

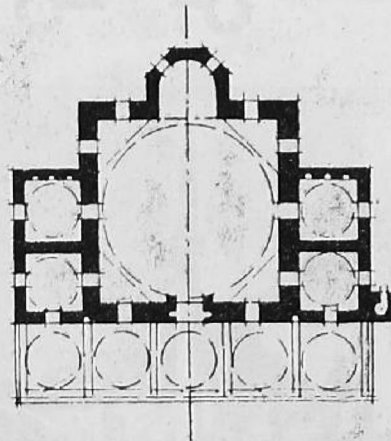
ظفری است از نظر معماری اثر بسیار قشنگی است و استاد هنرمند ما این سردر را در سال ۹۳۱ هجری بنا نموده است.

استاد علی معمار باشی خاصه در سال ۹۴۴ هجری در استانبول وفات نموده و در صحن مسجد معمار که آن مرحوم بنام خود بنا نموده است مدفون میباشد.

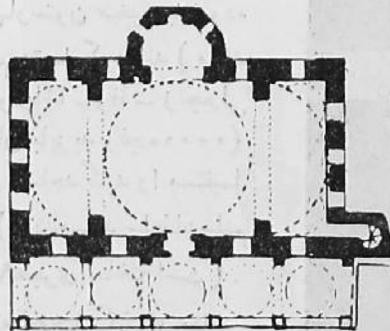
نگارنده در سه سال قبل که مسافرتی بآذربایجان نمودم در تبریز و سایر شهرها تفحص و تحقیقاتی نمودم که شاید اثری از این معمار پیدا کنم متأسفانه موفق نشدم هیچ تردید نیست که

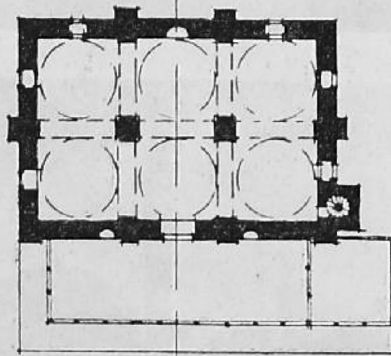
مسجد عتیق علی

مسجد داود پاشا

مسجد وفا

مسجد زنجیر لی قیوم

ش - ۵۵

استاد علی قبل از عزیمت باستانبول در ایران نیز به معماری اشتغال داشته و حتی یکی از سرآمدان این فن بوده است که توجه سلطان سلیم را جلب نموده و پادشاه عثمانی او را باستانبول برده معمار باشی دربار کرده است. البته کسی که دارای این مقام بوده قطعاً اثری هم در ایران داشته است. امیدوارم که انجمن آرشیتکتهای ایران تفحص بیشتری فرموده و در پیدا کردن آثار این استاد نامی موفق شوند.

اسمعیل مهندس

۱۰- مسجد سلطان در شهر مغنیا

۱۱- مسجد خاتونیه در شهر طرابوزان.

بانی این دو مسجد ملکه عثمانی عیال سلطان سلیم اول بوده است.

۱۲- مسجد قاسم پاشا در شهر بوزاویوک

۱۳- سردر قصر توپ قابو (که باب السلام معروف است)

این سردر که در طرفین آن دو برج ساخته شده و شبیه یک طاق

مسئله تهیه مسکن در تهران و شهرستانها

در شماره قبل باینجا رسیدیم که برای ساختن خانه های ارزان بدو نوع میشود عمل نمود: یا اینکه کویهای جدید احداث شود و یا اینکه ساختمانهای متفرق در نقاط مناسب شهر و اطراف آن ساخته شوند راجع باحداث کوی جدید و محسنات و معایب آن راه حل و توضیحاتی داده شد اینک بقیه موضوع:

ساختمانهای متفرق - با توجه باشکالاتی که برای احداث کویهای جدید موجود است ساختن خانه های متفرق در نقاط مناسب آسان تر بنظر میرسد.

شهر تهران با اینکه خیلی فشرده بنظر میرسد در حقیقت داخل آن اراضی زیادی موجود است که هنوز بحال بایر و یا خرابه باقی مانده اند و هر چند وقتی مالکین این قبیل اراضی در صدد فروش آنها بر می آیند و دیده میشود که بسرعت عجیبی بتورود فروش گذاشته شده و ساختمانهایی در آنها میروید مردم تهران نسبت باین قبیل اراضی علاقه خاصی نشان محسناتی قائل هستند که بعضی از آنها بشرح زیر بنظر میرسد:

این قبیل اراضی اغلب در داخل شهر قرار دارند و امرا یاب و ذهاب آسان است این اراضی در محله هایی قرار دارند که مردم به آنها مانوس میباشد دکان و بازار نزدیک است - تهیه آب و برق آنها بعلت موقعیت آن در داخل و یا حاشیه نزدیک شهر ب سهولت انجام میگردد ولی از معایب آن که اساسی تر و عمیق تر از محسنات نام برده میباشد غافل میباشد.

صاحبان این قبیل اراضی ب فکر تقسیم بندی آنها از روی اصول شهر سازی نیستند بلکه هر چه بتوانند میخوانند بیشتر استفاده ببرند بنا بر این از لحاظ گذر بندی اغلب مراعات نکات شهر سازی نمیشود و حتی شهرداری تهران تا کنون نتوانسته است علاج این نقیصه را بکند چونکه شهرداری تهران با مالکین اولیه اراضی طرف نیست بلکه با اشخاصی سروکار دارد که یک یا چند قطعه از این اراضی را خرید کرده و در صدد ساختمان آن برآمده اند اگر کوچه میبایستی وسیع در نظر گرفته شود البته در درجه اول میبایستی مالک اولیه اقدام کرده باشد تا اینکه از یک قطعه زمین که با مساحت و ابعاد معینی قسمتی از آن را خریداری کرده و هیچ قانون مانع معامله اش نشده است صاحبان این قبیل اراضی راهم

هیچ قانونی موظف تقسیم بندی آنها از روی اصول شهر سازی و مقررات شهرداری نکرده است (راجع باین موضوع همکار محترم آقای مهندس بدیع در شماره قبل توضیحی داده اند و راه حلی هم پیشنهاد نهوده اند که اگر طبق آن عمل شود ممکن است نتیجه مطلوب بدست آید.) (۱)

خلاصه اینکه اغلب دیده شده است وضع گذر بندی این قبیل اراضی در ردیف کوچه های پر پیچ و خم و بدون نور و هوای کافی محله های کهنه تهران درآمده است و این خود موضوعی است که در انتخاب زمین باید مورد توجه خاص قرار گیرد. در مورد اشخاص متفرق که میخواهند خانه هایی در این قبیل اراضی انجام دهند قسمتی که تذکر داده شد مهمترین موضوع است ولی اگر بنا شود دستگاهی بخواهد یک عده خانه بطور متفرق در این قبیل اراضی متفرق شهر انجام دهد با اینکه تهیه آنها ب سهولت میسر است ساختمان در آنجا مخارج دیگری بغیر از آنچه که برای خود ساختمان لازم است نخواهد داشت و از آب و برق محل استفاده خواهد کرد. احتیاج به احداث دکا کین و ساختمانهای عمومی دیگر در بین نیست بهمین لحاظ در اولین دفعه که دستگاه دولتی ب فکر احداث خانه های ارزان افتاد در کابینه آقای سهام السلطان بیات بود و چون نظر این بود که هر چه زود تر ردیف یک عده خانه هایی ساخته شود کمیسیون فنی که در بانک ملی ایران برای این کار تشکیل شده بود اظهار نظر نمود که ساختمان ها در قطعاتی از اراضی که در خندق شهر باقی مانده اند ساخته شوند و بعداً این موضوع بوسیله شهرداری تهران نیز تعقیب گردید و در لایحه ای که بتصویب دولت رسید پیشنهاد شده بود هزار باب خانه در اراضی شهرداری ساخته شوند بعلت اضافه خرجی که ساختمان در این اراضی پیدا میکرد بالاخره از آن انصراف حاصل گردید و مقرر شد کویهای جدیدی احداث شود.

۱- راجع بعمل ثبت و شهرداری در مورد تقسیم بندی زمین ها شرح بسیار قابل ملاحظه از طرف آقای مهندس جعفری کتا به اداره مجله رسیده است که ماسدراج آنرا بشماره های آتی موکول مینمائیم.

ساختمان خانه‌های دسته‌جمعی برای مالکین موقتی و کارگران - وضع آب و هوا و شرایط زندگی خانواده‌های ایرانی و عادات و رسم محلی چنین تقاضا می‌کند که در ایران ساختمان بشکل خانه در بستی با حیات و دیوارهای حصار در نظر گرفته شود. از این لحاظ مخارج ساختمان‌ها بالا می‌رود ساختن حیات و حوض و دیوار و آب انبار مخارجی دارد که اگر از آن‌ها صرف نظر شود این مخارج هدف می‌شوند.

در کشورهای اروپا خانه احتیاج به حیات بطرز خانه‌های ایران ندارد - حوض لازم ندارد چونکه زندگی در خانه بیشتر در اطاق می‌گذرد - احتیاج به حفاظت خانواده از انظار نیست بنابراین راه حلی که آنها برای مسکن دادن اشخاص پیدا کرده اند از هر حیث بیشتر مقرون بصره است باین معنی که از ساختمان‌های بزرگ دارای چندین طبقه و هر طبقه دارای چندین آپارتمان و یا اطاقهای متعدد استفاده می‌شود - محسنات این قبیل ساختمان‌ها زیاد است..

۱- مخارجی که برای خانه‌های مجزا از هم لازم است حذف می‌شود.
۲- تاسیسات لوله کشی و برق و غیره جمع تروکم خرج‌تر تمام می‌شود.

۳- حتی الامکان فضای گم شده از قبیل راهرو و جای پله‌ها و غیره کم است.

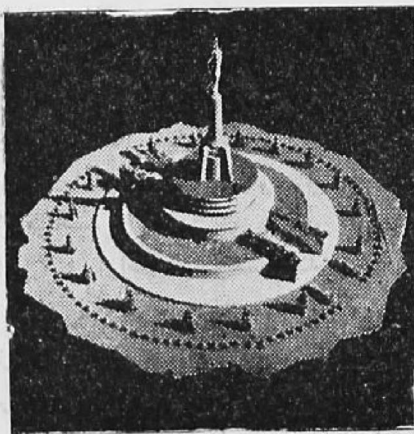
۴- ممکن است بیک قسمت از احتیاجات ساختمان را از قبیل مستراح و حمام و آشپزخانه و غیره را این چند خانواده مشترک پیش بینی نمود.

۵- برای چندین دستگاه که باین نحو ساخته می‌شود ممکن است باغچه ای برای هوا خوری اشخاص و اطفال پیش بینی نمود که مخارج احداث آن نسبت به خانه‌های یا حیات مجزا کمتر بوده ولی استفاده از آن بیشتر خواهد بود در این قبیل ساختمانها بیشتر

مردم بزندگی اجتماعی آشنا می‌شوند - و با توجه باینکه میتوان در این قبیل ساختمان‌ها وسایل زندگی متناسب با وضع روز به سهولت فراهم کرد علاوه بر اینکه برای ساکنین رفاهیت و سهولت‌هایی فراهم شده است درجه تمدن اجتماعی آنها بالا می‌رود.

متأسفانه بطوریکه در بالا گفته شد این قبیل ساختمانها ظاهراً نا متناسب با زندگی ایرانی بنظر می‌رسد و بخصوص اگر نظر این باشد که خانه‌های ارزانی که ساخته می‌شود با قساطر طویل المده باشد شخص فروخته شود معامله این قبیل ساختمانها اگر هم از لحاظ قانون اشکالی نداشته باشد در عمل تولید اشکالات فراوانی خواهد کرد ولی با وجود این اشکالات نباید از این راه حلی که مورد قبول کلیه کشورهای متمدن شده است چشم پوشیده و باید راه حلی مناسب برای اجرای آن در ایران پیدا کرد بعقیده اینجانب اگر این قبیل ساختمانها بوسیله شرکت‌های خصوصی و یا دستگاه دولتی ساخته شود میتوان از آنها برای سکونت کارگران و ساکنین موقتی استفاده نمود باین معنی که ممکن است این خانه‌ها ساخته شوند و با جاره واگذار گردند و با اینکه طرف معامله این دستگاه‌ها کارخانه‌ها باشند و خودشان بکارگران و گذارو یا اجاره دهند. اگر این راه پیش گرفته شود ممکن است در مدت کمی بحران نقصان خانه‌ها را از بین برد البته در طرح نقشه این قبیل ساختمانها باید وضع آب و هوای محل و زندگی مردم ایران کاملاً در نظر گرفته شود و بتقلید ساختمانهای سایر کشورها قانع نشد و این وظیفه بعهد آرشیتکت‌ها است که راه‌حلهای اساسی پیدا کنند اینجانب نظر سرمایه داران کشور را باین موضوع جلب می‌کنم که با اجرای چنین برنامه‌ای علاوه بر اینکه خدمت بزرگی بمردم بی خانمان ایران خواهند کرد از سرمایه خود نیز استفاده مشروع مطمئنی خواهند برد.

عباس اژدری (آرشیتکت و شهر ساز)

چاههای آب مشروب

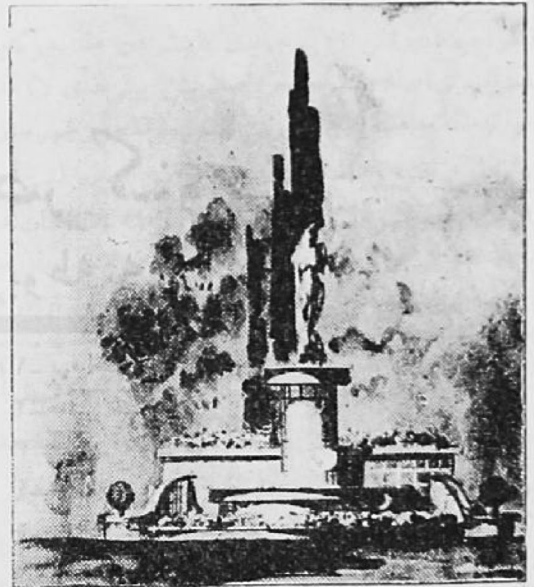
تهران

گرچه مسلم است با احداث چند حلقه چاه آب مشروب تهران و حتی نیازمندی چند برزن و کوی آن تامین نخواهد گردید و تا شهر بطور اساسی لوله کشی نشود موضوع بی‌آبی و نقص آب آشامیدنی حل و مرتفع نمی‌شود ولی لزوم و اهمیت آب مشروب برای اهالی تهران بحدی است که اگر احداث چاه‌ها بطور موقت و برای یکسال هم باشد اثر زیادی در زندگی و بهداشت اهالی

در میان اقدامات مفیدی که شهرداری تهران در سال جاری بمرحله عمل رسانیده چاههایی است که بمنظور تامین آب مشروب احداث نموده است تعداد این چاهها فعلاً بالغ بر هفده حلقه و کلیه آنها در برزن‌های جنوبی و شرقی تهران که نسبت بسایر برزن‌ها از آب مشروب محروم‌تر بوده اند ایجاد گردیده و در آتیه نزدیکی مورد استفاده قرار خواهند گرفت.

پایتخت خواهد داشت به علاوه بطور کلی برای آبیاری اراضی که فقط بعزت فقدان آب از آن بهره برداری نمیشود نمونه هایی که در تهران ساخته شده میتواند راهنمای موثری باشند و امیدواریم که اهالی و مالکین از این سیستم برای آبیاری املاک خود

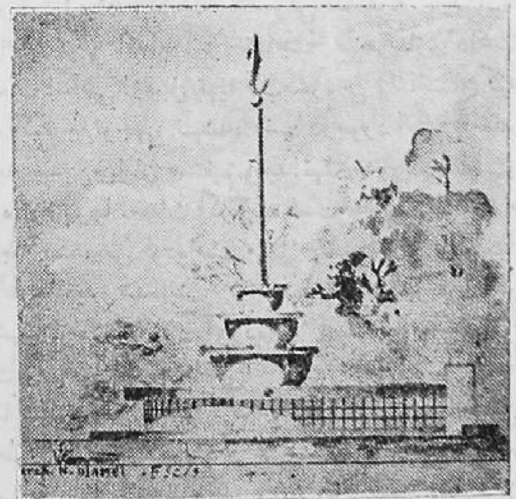
ظرفیت ۱۲۰ الی ۱۵۰ متر مکعب و یک منبع کوچکتر برای مصرف روزانه بظرفیت یک الی دو متر مکعب احداث شده است و از همین منبع روزانه است که بوسیله شیرهایی که در آن تعبیه شده میتوان آب برداشت نموده بمصرف رسانید . در بالای هر یک از این محل های برداشت آب یک

ش ۵۷ - خیابان گوته روبروی کلانتری سوار سابق

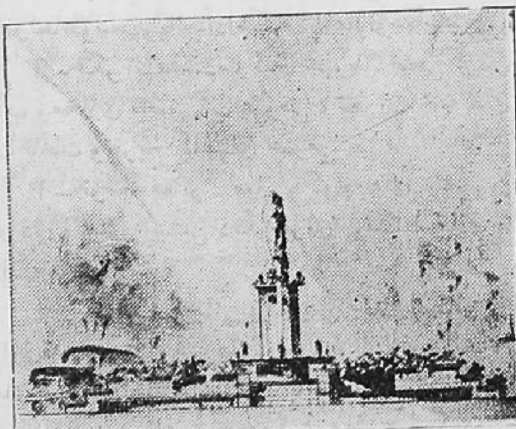
استفاده نموده و از خدمتی که از این طریق ممکن است بعمرات کشور شود خود داری نمایند . کلیه چاههای مورد بحث طبق سبک متداول ایران بوسیله مقنی و چرخ بقطر اولیه ۱۹۴۰ حفر

(Fontaine) با اصول معماری بمنظور تزئین محل و کمک زیبایی شهری ساخته شده است که بر حسب موقعیت محل نوع ساختمان آنها تغییر میکنند . برای برداشت آب نیز بر حسب رعایت محل چاهها از نظر

ش ۵۸ - میدان گمرک

گردیده و بعدا دیوار آن با مصالح بنائی و در بعضی قسمتها با بتون ساخته شده عمق آنها بر حسب موقعیت محل از ۲۰ الی ۶۵ متر تغییر میکند در کنار هر یک از چاه آب منبع بزرگ به

ش ۶۰ - میدان شاه

مقدار مصرف روزانه و تعداد جمعیتی که از این آب باید استفاده کنند از ده الی پانزده شیر بقطر داخلی یک الی $\frac{3}{4}$ اینچ موجود میباشد .

بقیه در صفحه ۵۵

شهر سازی در عصر کنونی

۲ - اوربانیزم و مسائل مربوطه به آن

۱- بهداشت شهرها

۲- معابر شهرها

۳- آرایش شهرها

۴- توسعه شهرها

۵- سازمان اداری شهرها

فکر اوربانیزم در ایران - اشاره مختصر به

اشتباهات گذشته

بدیهی است فکر اوربانیزم در ایران خیلی دیر تر تولید گردید.

اولیای امور سابق توجهی به امور بهداشت و اصلاح معابر و آبادی شهرها نداشتند - فقط از ۲۰ تا ۲۵ سال قبل فکر آبادی شهرها خواهی نخواهی توجه دولت را جلب کرد و قدمهای چندی نیز در این زمینه برداشته شد ولی متأسفانه باید اذعان کرد که این جزئی اقدام نیز تشاهجبه ظاهر سازی داشت و نسبت باصلاحات اساسی از قبیل تهیه آب مشرب و ساختمان گندابروها و غیره کمترین توجهی نمیشده است در مورد اصلاح معابر نیز اگر چنانچه چندین خیابان مستقیم و میدانهای مدور بی تناسب و موقعیت در پاره از شهرها احداث گردیده است بدون مطالعات صحیح و مراجعه به متخصص بوده است.

بارها دیده شده است که چندین خیابان عریض و طولی در يك شهر كوچك بوجود آورده اند كه به هیچ وجه با وسعت و جمعیت و موقعیت شهر تناسبی ندارد.

با كمال تأثر مشاهده گردیده است كه نقشه اجمالی شهری برای طرح اصلاحی يك مهندس غیر متخصص یا مامور فنی عامی رجوع و مشورتی بدون بازدید محلی و بالا اقل كسب اطلاع از وضعیت بخصوص شهر در وسط نقشه (كه معلوم نیست واقعاً بامر كز حقیقی شهر تطبیق مینماید یا نه) يك دایره به منظور میدان ترسیم و چهار خیابان عمود بهم از مركز دایره امتداد داده است این نقشه اصلاحی كه سر نوشت و آتیه شهر به آن بستگی دارد به ترتیبی كه ذكر شد ترسیم و برای اجرا بشهر داری مربوطه فرستاده شده است. نظائر این اشتباهات زیاد است و در موقع خود مفصلاً

در شماره قبل بطور اختصار متذکر شدیم كه شهرها به چه عللی پیدایش و توسعه یافته و یاروبه انحطاط و زوال میگذارند چنانچه استنباط شد شهرهای قدیم بطور کلی بدون طرح و نقشه اولیه در اثر عوامل عدیده بوجود آمده و وسعت پیدا میگردند و در قدیم خیلی كم اتفاق افتاده است كه در نتیجه ابتكار و بارعایت اصول و قواعد بهداشت و معابر اصلاحاتی در شهری بوجود آید اتفاقاً اگر شهری به فرمان يك فرمانروای با اقتدار در يك محلی ساخته میشده موضوع به نحو دیگری طرح و اجرا میگردید ولی از اوایل قرن ۱۸ فكر اصلاحات شهرها از نقطه نظر بهداشت و معابر و آرایش عرض اندام نموده و روز بروز براهمیت آن افزوده میگردید در اوایل قرن ۱۹ مجموع مسائل مربوط به اصلاحات و توسعه شهرها را اوربانیزم Urbanisme نامیدند فكر اوربانیزم به چند عللی تولید گردید كه ذیلاً شرح میدهم:

۱ - ازدیاد جمعیت شهرها - كمیابی خانه و در نتیجه توسعه شهرها از لحاظ وسعت و یا تعداد اشكوب بناها (توسعه سطحی و ارتفاعی)
۲ - فكر بهداشت ساكنین شهرها - صحتی كردن منازل ، تهیه آب و مجاری فاضل آب عمومی ، تخریب خانه های غیر صحتی احداث باغات و تفریح گاههای عمومی
۳ - توسعه معابر - معابر و كوچه های تنك و برپیچ و خم یادگار دوره های پیشین دیگر برای وسائط نقلیه جدید وفق نمی داد.

۴ - موضوع زیبائی و آرایش شهرها - گرچه این فكر تا اندازه قدیمی بوده و شهرهای روم و یونان و غیره نمونه از بهترین شهرهای زیبا میباشند علی ای حال با تغییر وضع زندگی و سلیقه و احتیاجات جدید مسئله به نحو دیگری مطرح میگردد.

۵ - سازمان اداری شهرها - ازدیاد جمعیت و پیدایش نیازمندیهای جدید - توسعه اختیارات محلی و انجمن شهرداریها - تنظیم قوانین و آئین نامه ها - وضع مالیات و عوارض - و خیلی از مسائل مربوطه دیگر ایجاب مینمود كه سازمان اداری شهرداریها تحت نظم و ترتیب دقیق تری قرار گیرد - بنا بر آنچه ذكر شد مسائل مختلف اصلاحات و اداره شهرها را میتوان به پنج بخش تقسیم نمود:

تشریح خواهیم کرد در قسمت آرایش شهرها نیز چنانچه همه میدانیم اقدامی نشده و بناهای زشت و بی قواره در بهترین محل شهرها بدون اسلوب و اصول صحیح ساختمان شده است و متصدیان امر نیز با کمال بی اطلاعی و بی سلیقه گری باین هرج و مرج ساختمانی کمک نموده اند.

اگر احياناً در اثر ازدیاد جمعیت یا پیشرفت صنایع و کارخانجات بروست شهری اضافه میگردد، اصلاحات بینی های لازمه منظور نشده و توسعه حاصله با ساده ترین اصول و منطق شهرسازی وفق نمیداد و طرح نقشه و مطالعه قبلی نیز در بین نبوده است سازمان اداری شهرها نیز که اساسی وریشه اصلاحات محسوب میشود دستخوش اغراض و مطامع عده نفع پرست قرار میگرفته است سوء جریان انتخابات انجمن های شهرداریها از طرفی و

انتساب نامتناسب شهردارها (که بایستی از بین اعضاء انجمن و نخبه ترین اهل شهر باشد) از طرف دیگر، دست بدست داده و اساس هر اصلاحاتی را متزلزل میگرددانیده است.

نکته قابل توجه اینکه اولیای امور سابق ضیق بودجه مالی و کافی نبودن اعتبارات و درآمدها بهانه قرار داده و خود را در انجام اصلاحات شهرها معذور قلمداد مینمودند ولی این موضوع کاملاً سهو و اشتباه بوده است اگر چنانچه کاربرد ست اشخاص مطلع و عناصر علاقمند سپرده میشد و اصلاحات از روی برنامه و نقشه شروع میگردید امروز علاوه بر استهلاک هزینه، منافع و درآمدهای نیز از همین اصلاحات عاید شهرداریها میشد. باری مافلا در کلیات مسائل اربانیسم تذکراتی داده و مسائل مربوط بشهرهای ایران را بیعد ها مو کول مینمائیم.

(بقیه دارد)

ایرج مشیری (آرشیستک و شهرساز)

چاههای آب مشروبى تهران

بقیه از صفحه ۵۳

و گذرها خواهد کردید و این مناظر زیبا تا بلوهای نفیس نقاشان و آثار صنعتی دیگر را بوجود میآورند و تماشاگاه اهل ذوق خواهند گردید

یک چاه، یک حوض و یک فواره، زن صبو بدوش در کنار آن یکی از قدیمی ترین و زیبا ترین پرده های زندگی است که هیچوقت تازه گی و طراوت خود را ازدست نخواهد داشت و شاعر و نقاش و معمار و هنرمندی از نظاره و تصویر مناظر آن بوجد آمده و تحت تاثیر قرار گرفته آثار جاودانی خود را بوجود میآورند.

در این شماره چند قطعه طرحهایی را که اثر ذوق همکار جوان ما آقای آرشیستک جامعی است و پس از تصویب مقامات صلاحیت دار، شهرداری ساختمان آنها شروع گردیده است ملاحظه میشود اگر چه واقعا لازم بود بمنظور تهیه طرحها از ذوق و نظریات معماران و هنرمندان دیگر استفاده میشد ولی متأسفانه از لحاظ تسریع و تعجیل در ساختمان مجالی برای این منظور باقی نبود در هر حال بنای آنها در آتیه نزدیکی پایان یافته و امیدوار است آقایان آرشیستکها و سایر هنرمندان در شماره های آتیه این مجله از اظهار نظریات و انتقادات خود داری فرمایند.

ناصر — بدیع

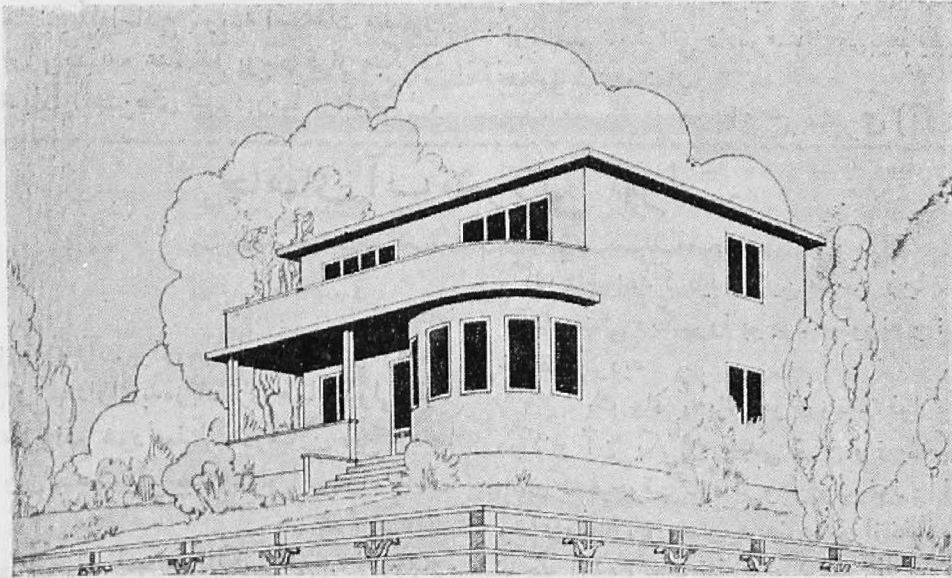
(آرشیستک و دیپلمه در شهرسازی)

مقدار بده (Débit) آب برای هر چاه نباید کمتر از هشت لیتر در ثانیه باشد بعضی از نهادارای بده زیاد تری میباشند ولی نباید برای تمام روز ملاک عمل واقع شود معذالک در میان این چاه ها و در بعضی نقاط میتوان بده خیلی بیشتری از این راه بدست آورد.

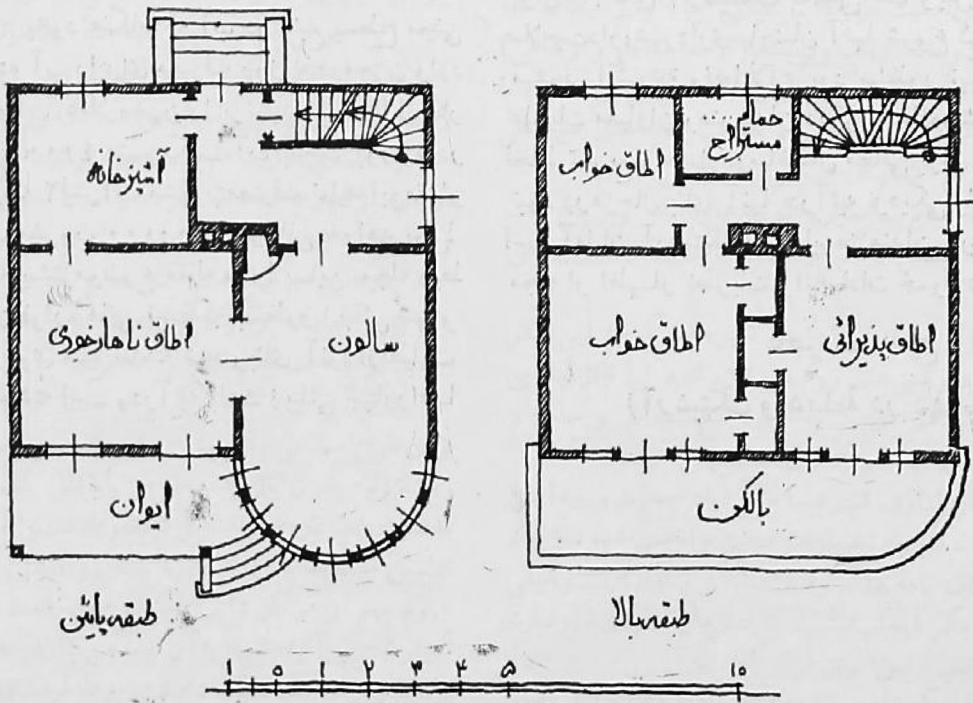
آب این چاهها بوسیله تلمبه های الکتریکی ده الی چهار ده کیلوواتی داخل منابع بزرگ آب میشود و از این منابع داخل منابع مصرف روزانه میگردد این عمل نیز بوسیله یک تلمبه الکتریکی کوچک که دارای یک فلو تور مخصوصی است اجراء میشود قسمی که خود بخود هنگامیکه آب در منبع بسطح معینی برسد تلمبه بکار افتاده آب را برای مصرف روزانه در مخزن وارد میسازند و هنگامیکه آب کاملاً مخزن را پر نماید تلمبه ها از کار باز میایستد در حدود ۴۰۰۰ متر مکعب آب بدست آورد و در صورتیکه هر نفر روزانه ۲ لیتر آب مشروب مصرف نماید این مقدار آب برای تامین آب مشروب ۱۲۰۰۰ نفر کافی خواهد بود. نکته ای که بیشتر موضوع مقاله ما را بساین مجله ربط میدهد طرح ساختمان فواره هائی است که بمنظور زیبائی شهر و جلب نظر اهالی در روی منبع ساخته شده و بنای آنرا از لطایف معماری بی نصیب نگذاشته است و در آتیه باعث زیبائی چهارراهها

چند مدل

از خانه‌های مسکونی

ش - ۶۱

ش - ۶۲

- ۵۶ -

ش ۷۲ و ۷۳ - تزئینات داخلی - آرشیوکت بوداغان

تجدید ساختمان شهرهای خراب شده

در اتحاد جماهیر شوروی (۱)

البته تنها بعضی ساختمانهای بخصوص که جنبه هنری آن زیاد است و در نتیجه وقت و فرصت بیشتر لازم دارند از این برنامه خارج هستند ضمناً باید تذکر داد که کارهای ساختمانی اتحاد جماهیر منحصر به این برنامه نیست بلکه علاوه بر این کلیه کارهایی که طبق نقشه های قبل در نظر گرفته شده بود باید تمام شود و همچنین ساختمانهای بنادر - پل ها راه آهن ها جاده ها و غیره

جنگ جهانگیر اخیر يك جنگ تخریبی
۱ - خرابیهای جنگ عجیبی بود و به عالم بشریت زیانهای ویرانگر ویرانه ها فوق العاده سنگینی وارد آورد .
یکی از این وسائل تخریب نابودی ابنیه و آثار تاریخی و ساختمانهای مسکونی و بنا های عمومی بود . که سالیان دراز انرژی میلیونها افراد بشر صرف ایجاد آنها شده بود

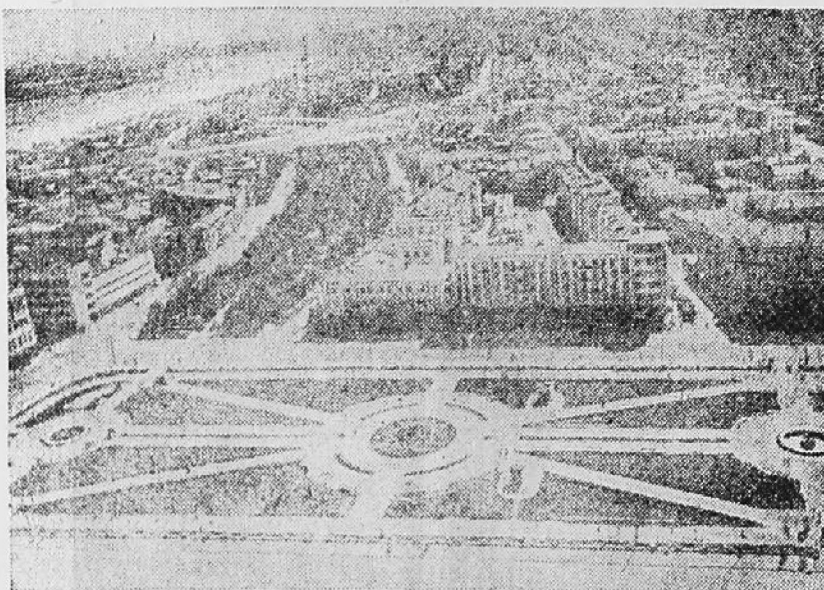
شهر های زیبایمانند استالینگراد، لنینگراد، نوورسیسک و صد ها شهر و هزاران قصبه دیگر با خاک یکسان شد . در قسمت غربی کشور شوروی که پر جمعیت ترین قسمتهای آن است همه چیز از بین رفت .

برای نمونه میتوان استالینگراد را ذکر کرد ، در این شهر بزرگ صنعتی حتی يك خانه كوچك سالم باقی نماند در حدود چهار بلوك Bloc خانه مسکونی و کلیه ساختمانهای صنعتی و فرهنگی و بهداشتی به کپه های خاک و سنگ تبدیل شد نظائر این خرابیها در شهرهای بزرگ و پر جمعیت دیگر دیده میشود .

بطور کلی فقط از حیث خانه مسکونی در حدود بیست و پنج میلیون نفر در کشور شوروی بی خانمان هستند و باید برای آنها تهیه منزل شود

تجدید ساختمان این خرابیها یکی از مشکل ترین و پر زحمت ترین کارهایی است که در تمام تاریخ بشر پیش آمده است مخصوصاً اینکه ملت شوروی تصمیم گرفته است آنرا در مدت بی اندازه کوتاهی انجام دهد همانطور که مطلع هستیم دولت شوروی در نظر گرفته است که قسمت اعظم خرابیهای وارده در نتیجه جنگ را در عرض ۵ سال ترمیم نماید .

تنها برای ساختمان منازل مسکونی شهرها در نقشه ۵ ساله (۱۹۴۶ تا ۱۹۵۰) دولت شوروی بودجه معادل ۴۲۳ میلیارد منات پیش بینی شده است و با این مبلغ تقریباً در حدود ۲۵۰ تا ۳۰۰ میلیون متر مکعب ساختمان منزل مسکونی در شهر ها بوجود خواهد آمد .

ش ۶۶ - دور نمای شهر استالینگراد قبل از جنگ

نیز بجای خود در همین مدت باید انجام گیرد باز هم برای نمونه باید کانال بین دریای سیاه و دریای خزر را متذکر گردیم این کانال برای آن تعبیه میشود که بوسیله انتقال آب دریای سیاه به دریای خزر از پائین رفتن سطح دریای خزر جلوگیری شود و سطح دریای خزر را تثبیت نماید با در نظر گرفتن اینکه سطح آب دریای خزر سالیانه در حدود ۳۰ سانتی متر پائین میرود عظمت کانال مورد بحث بیشتر جلوه مینماید نقشه این کانال قبل از جنگ تهیه شده بود و بلافاصله پس از خاتمه جنگ کارهای ساختمانی آن شروع گردید انجام این برنامه عظیم در این مدت کوتاه نه فقط برای

۱ - نقل از مجله پیام نو شماره ۵ از دوره دوم .

ما ایرانیها که عادت نداریم يك ساختمان متوسط مانند کاخ داد گستری را در کمتر از ۱۲ سال با تمام رسانیم سرسام آور است بلکه تمام مراجع فنی صلاحیت دار دنیا را به تعجب در آورده است.

برای انجام این برنامه عظیم یعنی احداث **طرز اجرای این برنامه** در حدود ۸۰۰ میلیون متر مکعب ساختمان در سال يك دستگاه عظیم فنی و اقتصادی ضروری است و هریک از عوامل اصلی این دستگاه یعنی تهیه نقشه جات فنی لازم تهیه مصالح ساختمانی کافی و حاضر نمودن کادر کارگری هریک بنوبه خود مسئله بسیار دشواری را تشکیل میدهد و ذیلاً کوشش میشود که در اطراف هریک از موضوعات سه گانه بالا کمی بطور کلی بحث شود.

موضوع تهیه نقشه جات ساختمانی برای

تهیه نقشه جات يك چنین برنامه همانطور که همه میدانیم یکی از مسائل بفرنج را تشکیل میدهد. تهیه نقشه جات ساختمانی و عمومی برای بیش از سیصد شهر بزرگ و کوچک یعنی شهر يك میلیون جمعیت مانند استالینگراد تا شهرهای ۵۰ هزار نفری و همچنین هزاران قصبه و

دهکده کار کوچکی نیست. حال به بینیم این مسئله تهیه نقشه جات بچه بخود در شوروی حل میگردد؟ بطور کلی تهیه نقشه جات بدو قسمت کلی تقسیم می شود یکی تهیه نقشه جات عمومی شهرها و قصبات و دیگر نقشه جات اختصاصی ساختمانها در هر شهر یا قصبه و برای هریک از دو قسمت فوق الذکر معماران مخصوصی مأموریت دارند.

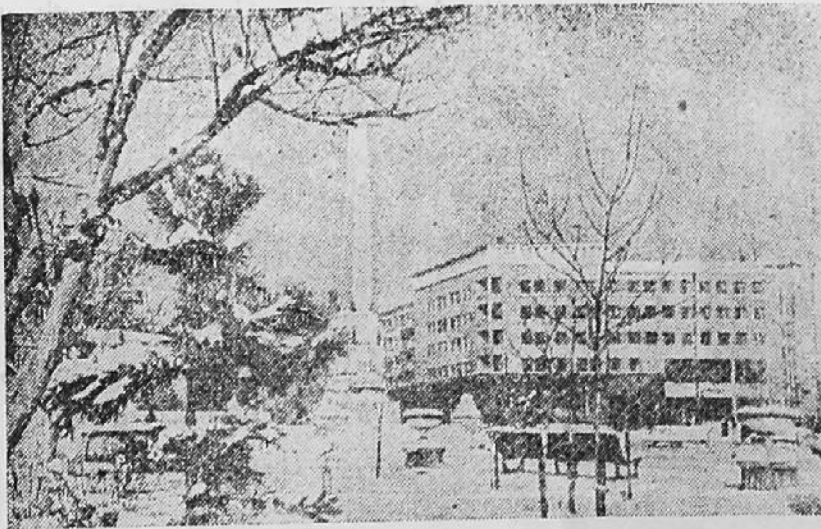
چنانکه قبلاً تذکر داده شد

الف- نقشه های عمومی در کشور شوروی بشهر سازی از نقطه نظر فنی و معماری اهمیت فوق العاده داده میشود در اغلب شهرهای بزرگ و کوچک دنیا و مخصوصاً شهرهای صنعتی دیده میشود که شهر از مجموعه يك سلسله ساختمانهای بدون ارتباط بایکدیگر تشکیل میشود

و این بناها بدون تناسب درهم و برهم قرار گرفته اند - در نتیجه يك کارخانه پسر و صدا و يك بیمارستان پهلوی هم قرار میگیرند و یا يك مدرسه در وسط يك خیابان شلوغ و پر آمد و رفت واقع میشود، يك خیابان تنگ و تاریک را عمارت دهویست طبقه احاطه میکنند و اغلب ساختمانهای بی نور، بی آفتاب و بدون هوا با حیاطهای تنگ و تاریک و کثیف قسمتهای بزرگ شهر را پر میکند البته در همه این شهرها بعضی محلات قشنگ و باغات زیبا هم موجود است ولی این باغات زیبا و ساختمانهای راحت تنها مورد استفاده يك اقلیت خاصی قرار میگیرد. نمونه های بارز این شهرها و این تضاد عجیب نه فقط در کشور های عقب افتاده مانند کشور ما بلکه در مراکز بزرگ تمدن یعنی لندن و نیویورک و پاریس و غیره بخوبی مشاهده میشود. ولی اصول اساسی شهر سازی بکلی با این ترتیب متفاوت است شهر محل زندگی و راحتی تمام مردم شهر

است و تمام اهالی باید از مزایای تمدن جدید و راحتی های ساختمانی برخوردار باشند - شهر باید دارای باغهای متعدد - خانه های پر نور و آفتاب و سالم باشد - مابین خانه ها بجای کوچه های خشک باید حتماً گلکاری و درختکاری باشد - شهر باید باندازه کافی برای همه گردشگاه، باغات کودکان، ورزشگاه و موسسات تفریحی و فرهنگی داشته باشد - در شهر باید هر ساختمان بجای خودش قرار گیرد مثلاً دبستانها باید حتماً طوری قرار گیرند که هیچ کودکی بیش از ۵۰۰ متر از منزلش تا دبستان راه نداشته باشد یعنی در يك شبکه مربع شکلی که ضلع شبکه يك کیلو متر باشد باید دبستانها در شهر پخش شود - بیمارستان باید در محل دسترسی عموم باشد نه مانند تهران در تپه های امیرآباد، کارخانجات باید حتی المقدور از محل زندگی مردم دور باشد. تعداد کارخانجات در يك شهر باید محدود باشد و از تراکم کارخانجات زیاد جلو گیری بعمل آید زیرا تراکم کارخانه های زیاد در يك شهر اشکالات فراوان از نظر تنظیم ترافیک و حرکت و وسائط نقلیه و آسایش مردم ایجاد مینماید.

علاوه بر این شهرها باید طوری ساخته شوند که از زیبایی

ش ۶۷ - منظره از شهر استالینگراد در ۱۹۴۰

های طبیعت برای تفرج مردم استفاده بعمل آید و مثلاً اگر شهر در ساحل رودخانه بنا میشود باید قسمت ساحلی شهر برای ایجاد گردشگاه اختصاص داده شود نه برای بندر و یا کارخانه.

علاوه بر تمام این خصوصیات فنی شهر باید نماینده تاریخ خود باشد و در ساختمان آن باید کلیه خصوصیات تاریخی و معماری ملی و شرایط جغرافیائی و آب و هوا در نظر گرفته شود، تا از متحد الشکل شدن شهرها جلو گیری بعمل آید.

در دوره اول شهر سازی در شوروی یعنی تا سال ۱۹۳۰ این خصوصیات در نظر گرفته نمیشد و در شهر سازی فقط بمسائل فنی یعنی تقسیم اراضی برای ساختمان های مختلف و لوله کشی و غیره اهمیت داده میشد و زیبایی و زینت شهر بعنوان يك واحد کلی رعایت نمیکردید.

این اصل بکلی اشتباه است زیرا برای آنکه يك شهر

زیبا باشد کافی نیست که فقط مسائل فنی و بهداشتی رعایت شود و حتی يك سلسله ساختمان های مدرن و قشنگ پهلوی هم قرارداد شده باشد - بلکه هم آهنگی این واحدها باید یکدیگر است که زیبایی يك مجموعه را بوجود میآورد - این سیستم شهرسازی که تا سال ۱۹۳۰ در شوروی معمول بود نتایج خوبی نداد و اغلب يك خشکی و خشونت در منظره شهرهای نوو جدید هویدا بود . مثلاً در شهر استالینگراد تنه‌ار عابت اصول فنی بدون در نظر گرفتن سایر مسائل زیبایی و زندگی باعث شده بود که در تنظیم نقشه قسمت ساحل رود ولگا را بجای آنکه برای گردشگاه اهالی شهر اختصاص داده شود يك سلسله کارخانجات اشغال کرده بود - از این معایب و نظیر آنها در شهر های رستف ، قسمتهای جدید شهر مسکو ، لنینگراد ، کوئی بیشف و غیره دیده میشود . ولی معماران شوروی خیلی زود باین نقص پی بردند و طی چندین کنگره عمومی این طرز شهر سازی جامد مورد انتقاد شدید قرار گرفت و در نتیجه در آخرین کنگره که در سال ۱۹۳۸ تشکیل گردید شهر سازی شوروی بر اساس تازه و نو قرار داده شد .

با در نظر گرفتن این کلیات معماران شهر ساز شوروی پس

از جنک در مقابل يك وظیفه بسیار مهم قرار گرفته اند . تهیه نقشه جات عمومی شهرهای خراب شده از همان روز های سخت جنک شروع گردید یعنی از اواسط ۱۹۴۳ معماران شهر ساز شوروی مأمور تهیه نقشه جات عمومی گردیدند در اغلب شهرها و قصبات این کار بدست مقامات محلی و امور معماری تحت سرپرستی معماران شهر انجام میشد ولی دولت شوروی تهیه نقشه جات ۱۷ شهر بزرگ را به کارمندان فرهنگستان معماری شوروی واگذار نمود .

برای اطلاع لازم است تذکر داده شود که فرهنگستان معماری شوروی از بهترین استادان معماری آن کشور تشکیل میشود و هر سال ۲۰ نفر از راه مسابقه عضویت این فرهنگستان انتخاب میشوند فرهنگستان معماری دارای يك محیط فعالیت بسیار وسیعی است و دارای انستیتوها و کارگاه ها

و لابراتوار های متعدد برای تحقیقات میباشد - انستیتو های آکادمی معماری عبارتند از :

- ۱ - انستیتو شهر سازی که مسئول تهیه نقشه جات شهرها و قصبات و کالخوز ها میباشد .
- ۲ - انستیتو ساختمان های مسکونی - مأمور تهیه اندازه های نورم و مطالعه بهترین شرایط زندگی است و مسئولیت ساختمان های مسکونی و مدارس و بیمارستانها بعهده اوست .
- ۳ - انستیتو ساختمانهای عمومی - که مأمور مطالعه در ساختمانهای بزرگ عمومی مانند تأثیر - باغات تفریح و ورزش - سینما - ادارات - هتل ها و غیره است .
- ۴ - انستیتو فنی که کلیه مسائل فنی ساختمان یعنی استفاده

از مصالح ، تهیه مصالح جدید و پیدا کردن طریقه های جدید ساختمانی را تحت نظر خود دارد .

۵ - انستیتو تاریخ و تئوری معماری - این انستیتو مأمور مطالعه تاریخ معماری دنیائی و تعمیر و نگاهداری ابنیه تاریخی و آثار هنری است . کلیه وسائل لازم یعنی لابراتور ، کارگاههای فنی ، کتابخانه و غیره در اختیار فرهنگستان قرار داده شده است و صدها معمار جوان تحت نظر استادان بزرگ مشغول مطالعات علمی و هنری میباشد .

اعضاء این فرهنگستان مأمور تهیه نقشه های عمومی ۱۷ شهر بزرگ شوروی که استالینگراد - رستف - نورو سیسک - سواستوپول - ادسا - کالین - ورونژ - اسمولنسک - مینسک جزو آن هستند ، گردیدند .

در آخر سال ۱۹۴۴ کلیه نقشه جات عمومی این شهرها و ۱۲۷ شهر کوچک دیگر آماده شده بود و از اول سال ۱۹۴۵ کار های ساختمانی در ۳۱۵ شهر شوروی آغاز گردید ،

در تهیه این نقشه ها معماران شوروی کوشش کرده اند کلیه معایب شهر سازی قدیم را برطرف نمایند و شهر جدید را

ش ۶۸ - منظره از شهر استالینگراد ۱۹۴۰

برای زندگی و راحتی افراد بنا نمایند مثلاً کارو آلیابیان کارمند فرهنگستان شوروی که مأمور تهیه نقشه جات استالینگراد نوین است در طرح خود در ساحل رود ولگا يك بولوار بسیار مصفا و عریض پیش بینی کرده است . ساحل ولگادر سرتاسر بولوار که از تمام شهر وسیته های کارگری اطرافش خواهد گذشت از سنگ خارا ساخته خواهد شد بولوار مشجر بامجموعه های قهرمان های استالینگراد زینت خواهد گردید - تمام شاهراههای شهر به این بولوار منتهی میشوند و کارخانجات بطور کلی از محوطه شهری بخارج منتقل شده اند .

نظیر همین تغییرات در کلیه طرحهای دیگر نیز در نظر گرفته شده است . باین ترتیب در آغاز سال ۱۹۴۵ کلیه طرحهای

عمومی شهرها بر اساس اصول جدید حاضر و تهیه نقشه‌های ساختمانی اختصاصی آغاز گردید.

مسلماً نقشه‌های عمومی فقط يك جزء
ب - تهیه نقشه جات بسیار کوچکی از نقشه‌های ساختمانی می‌باشد و کار اصلی همان تهیه نقشه جات اختصاصی

اختصاصی ساختمانهاست برای تهیه این نقشه جات يك ارتش عظیم معماران و مهندسان و نقشه‌کش‌ان لازم است. تعداد معماران و مهندسين و نقشه‌کش‌ان شوروی بهیچوجه با چنین برنامه عظیمی برابری ندارد و باین ترتیب هر فرد از آنان وظیفه سنگین به عهده دارد.

البته از آنجائیکه احتیاجات عمومی ایجاب میکنند در حد اقل مدت ساختمانهای خراب شده تجدید شود و از طرف دیگر معماران و مهندسين شوروی نخواهند توانست مانند شرایط عادی کلیه کارها را تحت نظر بگیرند برای جلوگیری از اینکه در اثر این کمی کادر معمار و مهندس ساختمانهای زشت و بد ساخته نشود تصمیمات متعددی گرفته شده است.

یکی از این تصمیمات ایجاد نمایشگاههای معماری است در این نمایشگاهها که برای معماران جوان است نمونه‌های متعدد از کارهای بهترین معماران شوروی برای مطالعه قرار داده میشود. البته در تمام نمایشگاهها فقط نقشه‌های ساختمانهای مسکونی است نه ساختمانهای عمومی و در هر محل نقشه جاتی قرار داده میشوند که با مشخصات محلی تطبیق داده شده باشند. این نمایشگاهها که در تمام شهرهای بزرگ و متوسط و کوچک و حتی در مراکز دهاتی ترتیب داده میشوند بعنوان يك مؤسسه تعلیماتی برای معماران جوان و کارمندان فنی مورد استفاده قرار میگیرند بزرگی و اهمیت هر نمایشگاه بستگی به اهمیت و بزرگی شهری دارد که در آن بوجود میاید مثلاً در نمایشگاه شهر کیف مرکز جمهوری اوکراین نقشه جات متعدد از ساختمانهای يك تا ۱۶ طبقه شهری قرار داده شده در صورتیکه نمایشگاه قصبات کالخوزی دارای نقشه هائی است که برای کالخوز مورد احتیاج است، علاوه بر این در این نمایشگاه ها بوسیله نقشه های

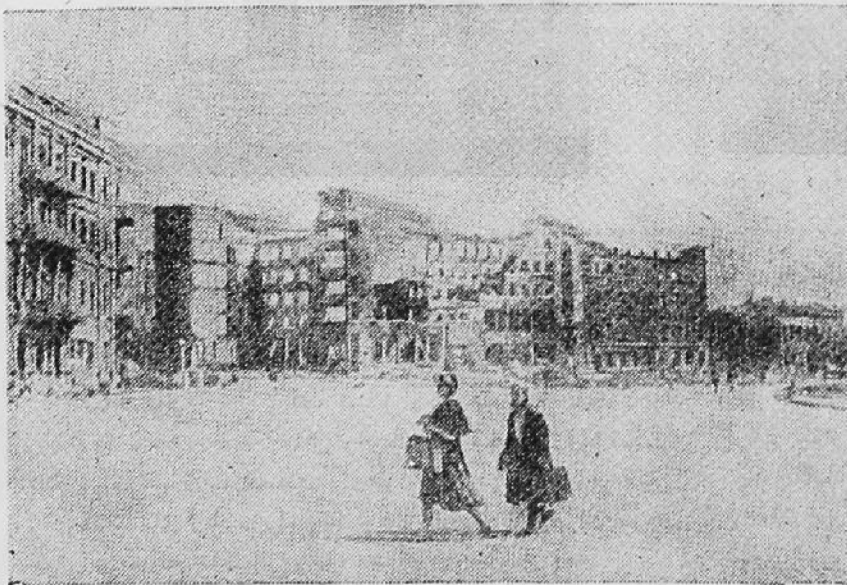
فنی نشان داده می شود که چگونه ممکن است از مصالح موجود محلی با کمترین مصرف ساختمان کرد - طرز تهیه مصالح و بکار بردن آنها همه در این نمایشگاهها به افراد آموخته میشود. در جمهوری اوکراین که بیش از سایر نقاط شوروی خرابی وارد آمده است تعداد زیادی از این نمایشگاههای تعلیماتی ایجاد شده و تاکنون نتایج بسیار مفید از آنها گرفته شده است.

تصمیم دوم برای صرفه جویی در کار نقشه کشی تهیه نقشه های سری است برای ساختمانهایی مانند دبستان - بیمارستان باغ کودکان و غیره یعنی ساختمانهایی که پراکنده هستند و در یکجا پهلوی هم قرار نمی‌گیرند و در نتیجه متحد الشکل بودن

آنها منظره خیابانها را يك شکل ننماید - از طرف دیگر نقشه های سری برای خانه های مسکونی تهیه میشوند ولی برای آنها نماهای متعدد متفاوت از نظر شکل و مصالح بیش بینی میگردد تصمیم سوم برای صرفه جویی از کار معماران استفاده از سیستم خانه های تمام ساخته در کارخانه میباشد - اطراف این سیستم جدید ساختمان در قسمت کادر بحث خواهد شد.

بطور کلی کورس‌های تعلیماتی. تسریع در تعلیمات دانشکده های معماری ایجاد نمایشگاههای تعلیماتی، تهیه نقشه های سری و استفاده از سیستم خانه های تمام ساخته و وسائل دیگری که در آتیه مورد استفاده قرار گیرد تاحدی کم بود کادر معمار و مهندس شوروی را ترمیم میکند ولی باز هم وظیفه آنان بسیار سنگین است و باید با تمام قوای خود چند سال متوالی فعالیت کنند تا این مشکل بزرگ را از پیش بردارند.

در کشور شوروی اهمیت فوق العاده به آثار هنری قدیمی گذاشته میشود. کلیه ابنیه تاریخی با علاقه مخصوصی نگهداری میشود. کلیه ابنیه تاریخی که در موقع جنگ آسیب دیده است باید تمام وسائل ترمیم گردد و حتی اگر یکی از این ابنیه تاریخی در نقشه

ش ۶۹ - منظره از شهر استالینگراد خراب شده در ۱۹۴۲

های جدید شهرها نتواند در محل معینی باقی بماند باید با تمام وسائل بمحل مناسب دیگری منتقل گردد.

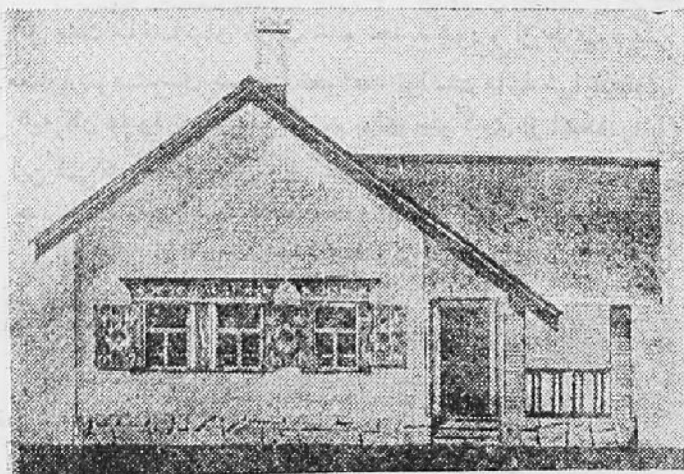
ملت شوروی انقدر برای آثار تاریخی خود ارزش قائل است که مهندسين خود را مجبور کرده است در چنین موارد متدهای جدیدی برای انتقال يك ساختمان مطالعه و پیدا نمایند.

در این مورد معماران شوروی از تجربیات مهندسين مسکو که ساختمانهای متعددی را تغییر مکان داده‌اند استفاده خواهند کرد. برای مثال تغییر مکان يك بیمارستان واقع در شهر مسکو را یادآوری مینمائیم. بیمارستان خیابان گورکی مسکو از آثار معمار معروف روسی کازاکف و از یادگارهای زیبای معماری قرن

سالهای ۱۹۳۷ و ۳۸ در شوروی مورد آزمایش قرار گرفته بود دوباره رونق گرفت.

گذشته از این استفاده از مصالح ساختمانیهای خراب شده نیز جلب توجه نمود و مسابقه های متعددی برای پیدا کردن بهترین متد استفاده از این مصالح مخصوصا از آهن های اسکلت خراب شده و از قطعات بتون آرمه خراب شده و لوله ها و سیمها و وسائل بهداشتی و غیره بعمل آمد و مخصوصا در مورد استفاده از اسکلت های آهنی نتایج مسابقه بسیار رضایت بخش بود و طریقه های جدیدی برای دوباره بکار بردن آنها پیدا شد.

ولی البته پس از خاتمه جنگ موضوع تهیه مصالح آسان

ش ۷۱ - طرح خانه مسکونی در يك كالخوز

ترشد کارخانه جات زیادی از کارهای جنگی آزاد شده میتوانند مصالح ساختمانی مختلف تهیه نمایند. لا براتور های بزرگ مصالح ساختمانی جدید بکار افتاده است و روز بروز با بهبودی وسائل حمل و نقل انتظار میرود که چرخهای عظیم ماشین تجربه ساختمانی با سرعت بیشتر حرکت در آید.

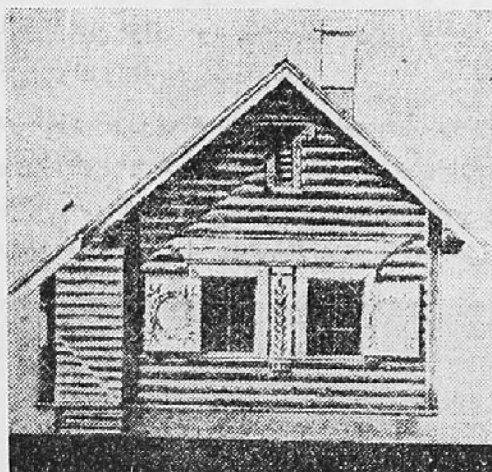
۳- کادر - مسلما میلیونها نفر کارگر باید در کار تجدید ساختمان شرکت نمایند - تهیه این میلیونها کارگر ساختمانی برای کشور شوروی که تا قبل از جنگ يك نفر بیکار نداشت و در جنگ هم میلیونها نفر تلفات داده است کار آسانی نیست - البته تعدادی از این کارگران یعنی متخصص کار ساختمانی در کشور شوروی موجود هستند ولی قسمت اصلی آن باید تربیت و آماده شوند تربیت کارگران متخصص از قبل از خاتمه جنگ شروع گردید مثلا در اواسط سال ۱۹۴۴ در شهر کیف تربیت اولیت دسته کارگران متخصص ساختمانی که تعداد افراد آن بالغ بر ۴۰۰۰ نفر بود شروع شد.

قسمتی از نیروی کار لازم برای تجدید ساختمان هم از خارج گرفته میشود

ولی با در نظر گرفتن اینکه کشور شوروی در سالهای بعد از جنگ برای احیاء کلیه شئون زندگانی اجتماعی خود به میزان فوق العاده از نیروی کار محتاج است مهندسين شوروی تمام هم خود را

هجدهم روسی است - در موقع توسعه خیابان گورکی در سال ۱۹۴۰ لازم شد این بنای نسبتا بزرگ که سطح زیر بنای آن ۱۸۸۰ متر مربع و حجم آن ۲۳۴۰۰ متر مکعب بود در حدود ۸۰ متر تغییر مکان دهد و ۹۷ درجه و ۱۶ دقیقه بچرخد و در محل جدید قرار گیرد. این عمل با موفقیت کامل انجام شد و ساختمان نامبرده در حالیکه در تمام مدت مورد استفاده قرار میگرفت بهمان حال سابق خود امروز در محل جدید موجود است.

امروز هم در تجدید ساختمان شهر های خراب شده از این طریقه تغییر مکان ساختمان برای نگهداری ابنیه تاریخی استفاده بعمل می آید.

ش ۷۰ - طرح خانه مسکونی در يك كالخوز

موضوع تهیه مصالح ساختمانی برای انجام برنامه تجدید ساختمان شاید از کلیه مسائل دیگر مشکل تر باشد - از همان اواسط جنگ مطالعه در این قسمت

۲- تهیه مصالح ساختمانی

تمام هم مهندسين و متخصصين را بخود جلب کرده بود و از همان وقت کوششهای زیاد در راه پیدا کردن راههای تازه برای صرفه جویی در مصالح ساختمانی و تهیه مصالح جدید بعمل آمد.

کمی مصالح موجود از یکطرف و نبودن وسائل حمل و نقل در نتیجه خرابی پلها و راهپاوراه آهنها از طرف دیگر ایجاب مینمود که استفاده از مصالح محلی شدت پیدا کند - در راه استفاده از مصالح محلی مهندسين شوروی نتایج مفیدی گرفته اند.

مثلا در نتیجه نبودن چوب در نقاط استپ او کرانی مجبور شدند که از مصالح محلی استفاده کنند و در نتیجه بجای سقف های چوبی طاقهای آجری بنا کنند. از این راه متدهای جدید در استفاده از طاق آجری برای ساختن خانه های مسکونی بوجود آمد - از طرف دیگر در جستجوی مصالح جدید نوع جدیدی از گچ بسیار سخت بدست آمد که برای ساختن طاق میتواند مصرف شود و امروز بسیار مورد استفاده قرار میگيرد. در نقاط برچوب و کم آهن موضوع استفاده از چوب بجای آهن برای آرماتور بتون که از

مصرف میدارند تا در رشته ساختمان ارزش نیروی کار انسانی را بالا ببرند.

یکی از موضوعاتی که برای این منظور نظر مهندسين شوروی را بخود جلب نموده است تهیه ساختمانهای تمام ساخته در کارخانه است.

این متد ساختمانی چندین سال است در امریکا عملی گردیده باین ترتیب است. که قسمتهای بزرگ يك ساختمان مثلا دیوار - سقف - پوشش در کارخانه تهیه و در مدت بسیار کوتاه در سرکار گاه بهم متصل میشود مثل يك خانه تمام ساخته در مدت ۱۲ ساعت در کارگاه حاضر و آماده میشود.

با این متد بمقدار زیادی در نیروی کار صرفه جوئی بعمل میآید.

کار در کارخانه سریع تر - منظم تر و بهتر انجام میشود در نتیجه استفاده از مصالح سبك در حمل و نقل صرفه جوئی زیاد بعمل میآید.

از طرف دیگر تلفات کار در هوای آزاد که در نتیجه هوای نامساعد بوجود میآید صرفه جوئی خواهد شد و باین ترتیب صرفه جوئی کامل میتوان بعمل آورد.

در امریکا این طریق زباده و وسعت پیدا نکرد ولی در کشور شوروی روی اصول تمرکز سرعت شدیدی پیشرفت نموده و

تکمیل گردید.

امروز این طریق که در امریکا فقط برای ساختمانهای يك طبقه و دو طبقه استعمال شده است در شوروی توسعه پیدا کرده و آزمایشهای متعدد برای استفاده از این طریق برای ساختمانهای ۵ تا ۶ طبقه نتایج رضایت بخشی داده است. تا کنون چندین کارخانه برای تهیه این کارخانه ها در شوروی بکار افتاده و هر يك استعداد تهیه چندین هزار خانه را در سال دارد. دارد. اولین کارخانه از این نوع در ورونژ بکار افتاد و قدرت تولیدش هر سال ۳۵۰۰ خانه بوده است. در نقشه ۵ ساله ۱۹۴۶ - ۱۹۵۰ در نظر گرفته شده است که صنایع تولید ساختمان در کارخانه توسعه داده شود و در سال ۱۹۵۰ محصول سالیانه این کارخانجات معادل ۱۵ میلیون متر مکعب شود.

در این خصوص باید تذکر داد که ادعای کسانی که معتقدند این طریق جدید ساختمان باعث میشود ساختمانهای متحد الشکل بوجود آید بکلی غیروارد است. زیرا اگر تهیه نقشه جات عمومی شهر و نقشه جات ساختمانها و تعیین محل آنها و تنظیم کار کارخانه های خانه سازی و غیره همه تحت نظر هنرمندان و معماران اداره شود هیچوقت چنین خطری پیش نخواهد آمد. البته این موضوع يك بحث مخصوصی است که در موقع خود موضوع جداگانه قرار خواهد گرفت.

دکتر کیانوری (آرشیست)

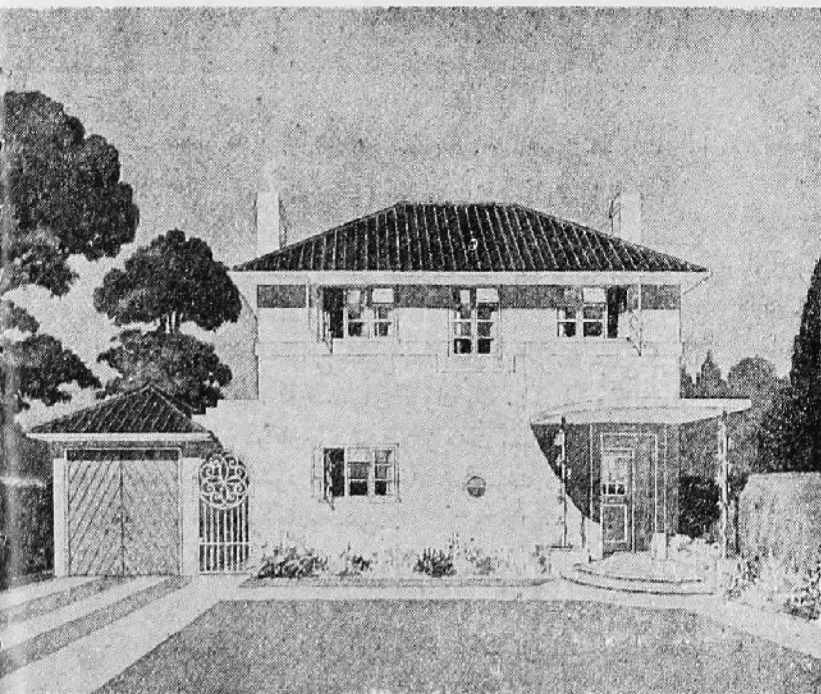
تزئینات داخلی

لازم بتوصیف نیست که تمایل بزیبائی و درك آفت از خصائص غریزی بشر است. و با كشف آثار و علائمی که از دوره ما قبل تاریخ بدست آمده ثابت شده است که انسان ها موقعی که در غار بسر میبردند کوشش داشته اند که داخل مسکن خود را با هیاکل حیوانات وحشی و غیره آرایش دهند در تمام ادوار تاریخ و در همه جای دنیا حتی نزد وحشی ترین اقوام ملل گیتی میل بآرایش و تهیه اشیاء ظریف و قشنگ مورد توجه مخصوص بوده و این ذوق زیبا پرستی نه تنها از ساختن اشیاء از قبیل ظروف و فروش و غیره بروز نموده بلکه بشرعلاقه مند

مترادف با سیر ترقی و تکامل بشر است مثلاً امروز آرایش داخلی خانه ها که موضوع صحبت ماست مانند سایر شعب صنعت ترقی بیشتری نموده است و بدرجه ای رسیده که تزئین داخلی خانه ها حرفه مستقلی محسوب میشود.

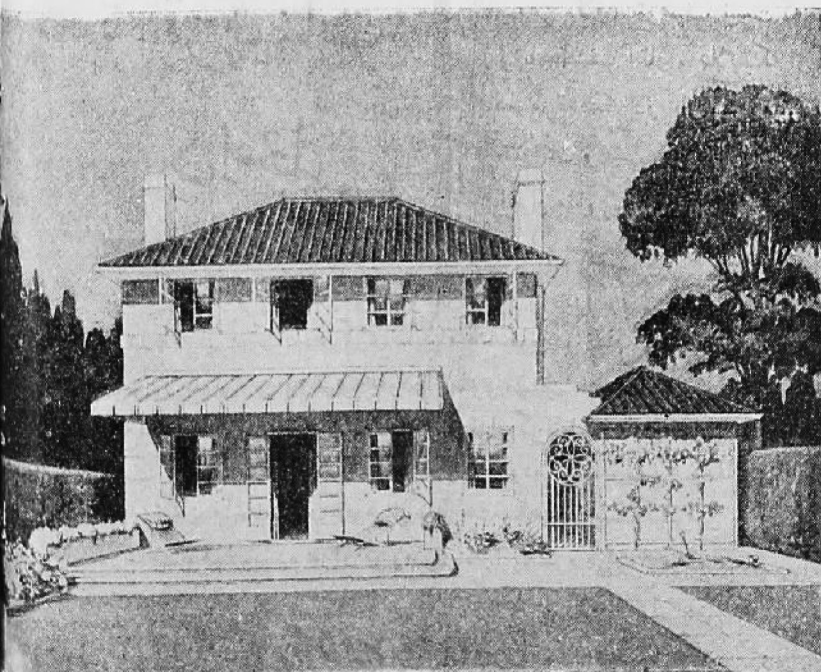
و معمار یا متخصصی که آرایش داخلی خانه را بعهده می گیرد بایستی واقف به جمیع اصول این صنعت باشد تا بتواند وظیفه خود را بخوبی انجام دهد و خیالی مایه تأسف و تاجر است که زحمات این قبیل هنرمندان و صنعتگران بطوریکه لازم است در ایران مورد استفاده قرار نمیگیرد و بگفته بر نارد و ایده چپکس نمیتواند ضد و نقایضی را که در نتیجه جهالت ما را احاطه کرده است مرتفع نماید آرایش يك خانه عبارت از جادادن اشیاء ذی قیمت و قشنگ

بود که ابزار و آلات کارروانه و سلاح خود را نیز آرایش دهد تا در انظار بهتر جلوه گری نماید. متأسفانه در تمام دنیا این حس زیبا پرستی نیز ترقی خود را بطور مستقیم نه پیموده بلکه تابع تحولات تاریخ بوده و تحت تأثیر آن قرار گرفته است گاهی قوس آفت صعودی و زمانی نیز نزولی بوده و امروزه که عهد تمدن ماشین است اتومبیل با سرعت یکصد و بیست کیلومتر در ساعت و هواپیما ده هزار کیلومتر راه را یکسره می پیماید بنظر میآید که باید راحتی بیشتر منظور نظر گردد و زیبایی از بین برود در صورتیکه در همین عهد زیبایی و قشنگی در تمام شئون زندگی مشهود بوده و بلکه از هر زمانی بیشتر مورد توجه میباشد و همواره

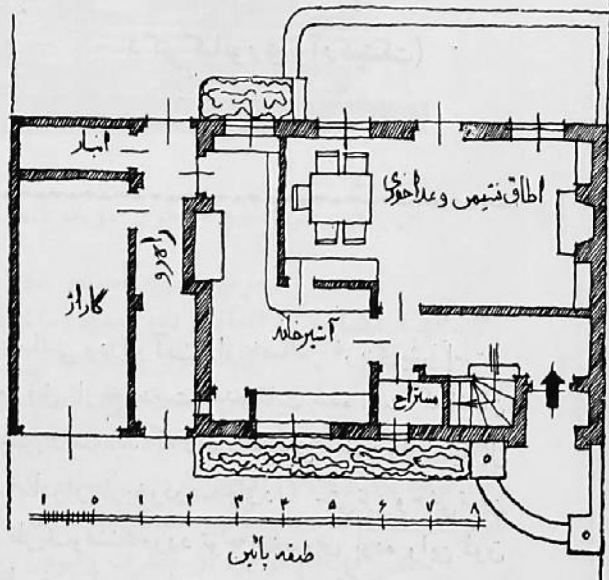
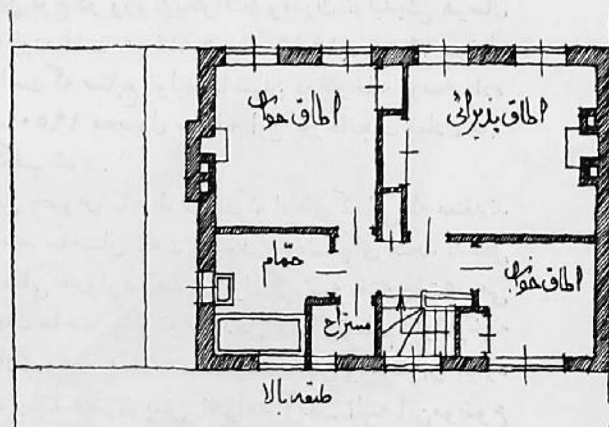

ش ۶۳ - نمای جنوبی

چنانچه در شماره اول وعده دادیم وعده ای از خوانندگان مجله نیز تقاضا فرموده اینک چند مدل نقشه خانهای مسکونی که آقای آرشیتکت دکتر اکبری فراهم نموده در این شماره درج مینمائیم .
 مدل اول (شکل ۶۱ و ۶۲) مشتمل دواشکوب و يك قسمت زیرزمین دارای ۵ اتاق لوازم طبق برآوردی که شده ساختمان آن بامصالح معمولی و نرخ امروزه در حدود ۱۰۰۰۰ ریال هزینه دارد .
 مدل دوم (شکل ۶۳ و ۶۴ و ۶۵) مشتمل دواشکوب و دارای ۴ اتاق و گاراژ و لوازم ساختمان آن تقریباً با ۱۹۰۰۰۰ ریال انجام میشود

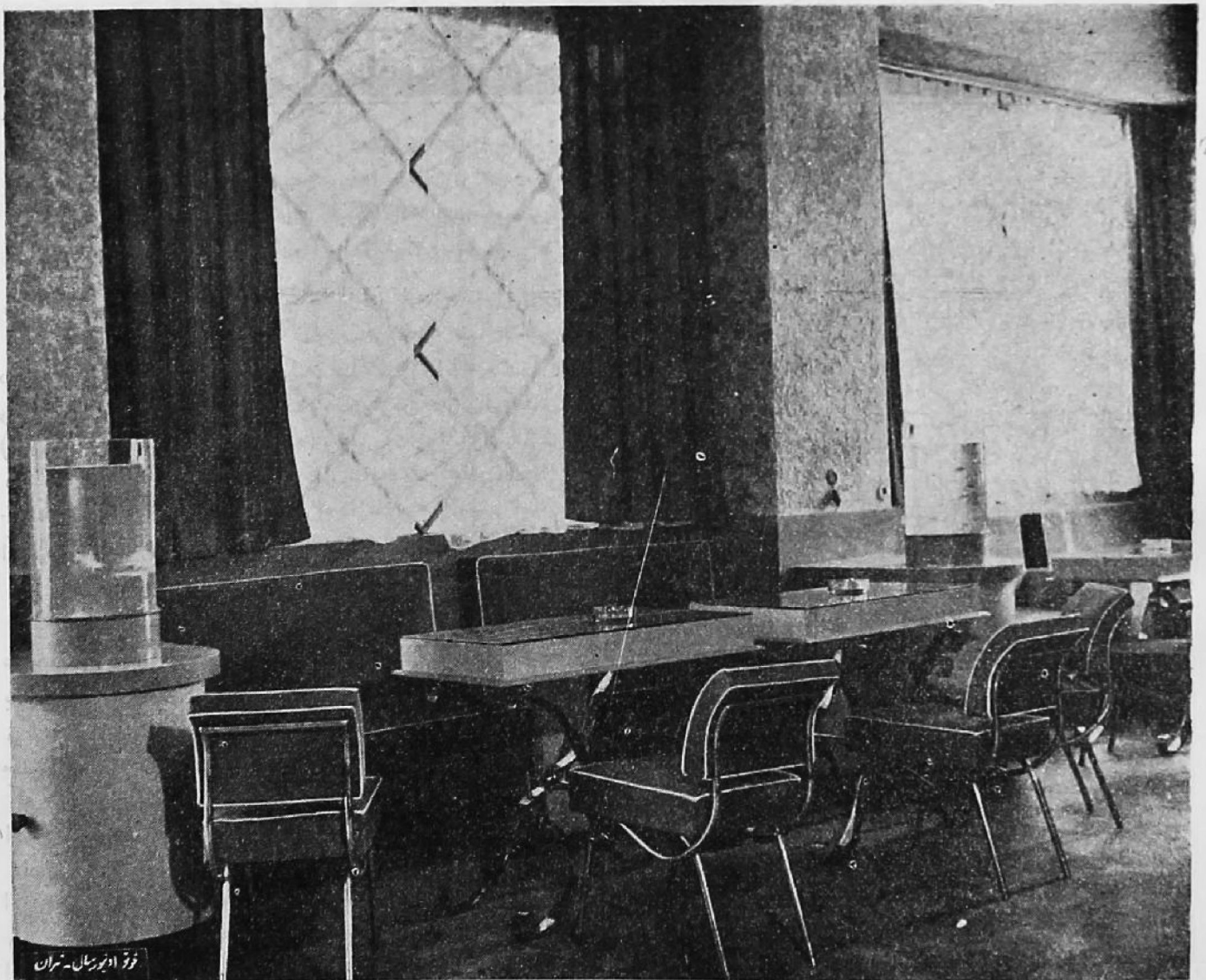

ش ۶۵ - نمای شمالی

ش - ۶۴

در آن نیست بلکه موضوع مهم تشکیل يك كادر مناسب وهم آهنگ برای نهادن آنها میباشد که موافق بازندگی داخلی ساکنین آن باشد. باید محیط موزون و مطبوع ایجاد نمود و معماری که می خواهد داخل ساختمانی را آرایش دهد باید سعی کند که اشتباهات موجوده را ازین به برد و ارتفاعات زیاد را بامقاطع افقی و کوتاهی دیوارها را با مقاطع قائم محو نماید و باید حتماً مطلع به طرز استفاده از انواع و اقسام رنگها بوده و باترکیب آنها محیط قشنگ و زنده ای احداث نماید و بایستی فضا و روشنائی و مخصوصاً نشاط را در ساختمانها بوجود آورد.

ش ۷۴ - تزئینات داخلی مغازه شیلات

ما امیدواریم که هم وطنان عزیز ما که همواره ذوق سلیم خود را در تمام ادوار تاریخ بشکل شعر و نقاشی و فرش های نفیس و غیره بروز داده اند باما هم عقیده میباشند که زیبایی و قشنگی در انسان نشاط فوق العاده احداث مینماید و میتوان گفت زحماتی که برای ایجاد زیبایی کشیده میشود بهیچ وجه ازین نرفته و برای همیشه باقی و جاویدان خواهد ماند.

آرشیتهکت بوداخیان

تأثیر دارند :

- ۱ - درجه حرارت .
- ۲ - درجه رطوبت (مقدار بخار آب مخلوط با هوا در حرارت های مختلف)
- ۳ - مقدار اکسیژن مخلوط با هوا
- ۴ - مقدار گاز های موجوده در هوا
- ۵ - سرعت سیر هوا
- ۶ - فشار هوا

برای تعیین مقدار دقیق نسبت های بالا مهندسین مربوطه آزمایش های ذی قیمتی نمودند که تجربه زیر یکی از آنهاست در محل مخصوصی اطاق های متعددی از بلور بطوری ساختند که در تأثیر عوامل خارجی محفوظ و وضعیت آنها از خارج کاملاً نمایان باشد و علاوه ادوات ثبت خود کار مخصوصی هم در داخل هر اطاقی کار گذارند تا دائماً درجه رطوبت و حرارت و سایر مشخصات هوای داخل هر اطاقی را روی کاغذ مخصوصی ثبت نماید و هر کدام از این اطاقها را یکی از اشخاص زیر اختصاص دادند

- ۱ - مهندس ۲ - پزشک ۳ - ریاضی دان ۴ - نویسنده و بیس نویس ۵ - حسابدار ۶ - موسیقی دان ۷ - ورزشکار ۸ - صنعتگر و غیره .
- و کلیه این اطاقها بطور مناسبی به کانالهای مخصوص تهویه مطبوع مربوط بودند

مهندس مسئول درجه حرارت و رطوبت و مقدار اکسیژن و گاز های مختلفه هوای آنها را که بوسیله دستگاه مخصوصی در اطاق ها جریان داشت ساعت بساعت تغییر میدادند و کلیه اشخاص مذکور بکار اختصاصی خود مشغول بودند و در ضمن وضع روحی خود را مینوشتند و از خارج هم وضع آنها دقیقاً بررسی میشد و بوسیله تلفن از هر يك پرسشهایی بعمل میامد و جوابها را یادداشت میکردند و بار دیگر آزمایش بالا را درباره اشخاص دیگری اجرا نمودند و نتایج حاصله را باهم ستجیدند و پس از مقایسه با تجربیات مختلفه نتایج مفیدی بدست آمد که بسیار سودمند و مورد استفاده بود و منجمه کانون مهندسین تهویه مطبوع در آمریکا که هزاران نفر مهندس و متخصص در آن عضویت دارند و همیشه علماً و عملاً در تکامل روش تهویه مطبوع کوشش مینمایند و نتیجه بررسی های خویش را در دسترس کارشناسان مربوطه میگذازند مثلاً برای تعیین درجه حرارت و رطوبت در امکانه مختلفه جدا و لی تنظیم کرده اند که نمونه آن را در شماره آتیه نقل خواهیم کرد . (بقیه دارد)

مهندس سراج الدین نوین

در شماره گذشته مقدمه ای درباره تهویه مطبوع بمنظور حاضر نمودن اذهان بعرض خوانندگان گرامی رسید در این شماره نیز بشرح کلیاتی چند پرداخته و تشریح جزئیات فنی را بشماره آتیه موکول مینمایم .

گرمایش و سیر تکاملی آن سابقاً در اروپا هم مانند ایران درجه حرارت میتوان راحتی ساکنین ساختمانی را (از حیث آب و هوا) تأمین نمود ولی پس از ساختن و بکار بردن بخاریهای مختلف (ذغال سنگی ، هیزمی ، نفتی و غیره) و تجربیات گوناگون کم کم دستگیرشان شد که گرمایش بوسیله بخاریها همیشه کسالت ، بیحالی ، خستگی ، سردرد و رنجوری را بهمراه دارد زیرا علاوه بر اینکه اکسیژن هوای اطاق بمصرف استعال سوخت میرسد از خلل و فرج بخاریها (مخصوصاً هنگام سرخ شدن) گازهای سمی و زیان آور بخارج نفوذ کرده با هوای کم اکسیژن اطاق مخلوط و مزید بر علت میشود و اگر هم حرارت چنین محیطی ملایم و معتدل گردد باز آسایش نشاط ساکنین آن تأمین نشده و بتدریج آثار خستگی و گرفتگی نمودار و پس از چند ساعت رخساره های شاداب مانند غنچه هایی که آب ندیده باشند پژمرده ، سرور و نشاطی که لازمه زندگانی هر ذی روحی است جای خود را بکسالت و افسردگی میدهد انواع بخاریهای دیواری هم سوخت زیاد لازم دارند و کاملاً بیصرفه هستند ولی مهندسین از بانایستادند و برقم این نقائص پرداختند و بمنظور تجدید تدریجی هوای اطاق منافذ و گریه روهائی در آبنیه بطوری تعبیه نمودند که کم کم هوای اطاق تجدید میشد و چون رطوبت هوا در زمستان کافی نیست (بر خلاف تصور عامه بخار آب موجوده در هوا هنگام زمستان کمتر از تابستان است) ظرف آبی هم روی بخاریها میگذاشتند تا نقصان بخار آب هوا را جبران نماید و وقتی تیرشان از این رهگذر هم بسنگ خورد مسئله گرمایش مرکزی (شوفاز سانترال) و بعداً گرمایش مرکزی توأم با تهویه را مجری داشتند و با اینکه هنگام زمستان هوای ملایم یکنواخت و نسبتاً دلپذیری در سالنها و راهروها و اطاقهای نشمین برقرار میشد باز بمنظور اصلی نرسیدند زیرا فقط درجه حرارت بالا میرفت و در تابستان هم مورد استفاده نبود چون وسیله ای برای سرد کردن هوا نداشتند تا اینکه پس از بررسیهای زیاد و آزمایشهای گوناگون و تجزیه هوای لطیف بهاری باین نتیجه رسیدند که عوامل زیر در طراوت و لطافت هوا

پـل

وقتی صحبت در اطراف ترقیات حاصله در بنائی بمیان می آید بی اختیار ساختمان پل نیز جلب توجه مینماید در این نوع ساختمان مهندس و معمار نه تنها مجبورند مصالح ساختمانی (سنگ و ملات) را بعد اعلای فشار بکار وادارند بلکه از نقطه نظر قشنگی و ظرافت ساختمانها نیز مدنظر قرار گیرد. ایجاد توافق نظر بین این دو صنعتگر اساس مشکلات پل سازی را بمیان میآورد.

مدتها مهندس و معمار برای مبارزه با آن همکاری نموده و خوشبختانه موفقیتهای گرانبهایی نیز نصیب آنان گشته است. پلهای قشنگرم، لندن، پاریس که چشم و چراغ ساختمانهای این شهرها هستند از نتایج این همکاری بوجود آمده اند این موفقیت تا قرن نوزدهم ادامه داشته و تمام شاهکارهای بنائی تا آن تاریخ ساخته شده است ولی از اواخر قرن نوزدهم تغییرات مهمی در صنعت پلسازی بوجود آمد

تا آن تاریخ ساختمان پل مستلزم مقدماتی بوده و میبایستی شخصیت بانفوذی عده را بکار وادارد و متحمل مخارج هنگفتی شود تا پس از چندین سال پلی روی سن یا تائیس ساخته شود که نه تنها سواحل چپ و راست رودخانه را بهم وصل کند بلکه بر زیبایی پاریس و لندن هم بیافزاید هم آهنکی ساختمانها را بهم نزنند.

اما امروز وقتی صحبت از ساختن چندین هزار کیلومتر راه آهن یا راه شوسه که باید از کوه و دشت و جاهای مسکونی و غیر مسکونی عبور نموده و هر چه زودتر دو نقطه را برای منظورهای اقتصادی و سیاسی و یا لشکر کشی بهم وصل کند بمیان میاید موضوع بکلی عوض میشود با این حال دیگر ساختن نظیر آن پلها غیر ممکن و خارج از منطق می باشد اینجاست که کم کم همکاری مهندس و معمار بهم خورده و مهندس برای یافتن طرق سهل و ساده پلسازی متوسل بساختن پلهای فلزی و بتونی میگردد.

این نوع پل به علت ارزانی قیمت و آسانی ساختمان بغیریت متداول میشوند البته زندگانی مادی بشر و توسعه کارخانهای فلز سازن نیز در این قسمت کمک زیاد نموده کار بجائی کشیده میشود که در آمریکا ساختمان پل بنائی بکلی از قاموس عمل حذف و حتی در مدارس مهندسی هم بندرت از آنها صحبت بمیان میآید.

هر قدر ساختن پلهای فلزی و بتونی برای تسریم عملیات ساختمانی در جاهای دور افتاده مؤثر است همانقدر هم مایه بسی دلنگی است که در وسط شهرهای زیبا، بجای پلهای ظریف و قشنگ سواحل رودخانه توسط دو تیر آهنی که خالی از هر نوع ظرافت و قشنگی میباشد بهم مربوط شود البته برای خاطر پلسازی نمیشود خط مشی جهان را تغییر داد گوئی بشر در این عمل تعدد دارد آن کاخهای عظیم

و قشنگ را که برای هریک سالهای دراز زحمت کشیده شده بدست خود خراب نموده و مجبور میشود با چند تیر و ستون، صفحه و پیچ و مهره قفسی برای خود بسازد تا از آفات جوی مصون بماند.

در اینجا ناگزیریم این نکته را نیز متذکر گردیم زحمانی که از قدیم برای ترمیم مصالح ساختمانی کشیده شده بیشتر برای ترویج صنعت پلسازی بوده زیرا همانطور که قبلانیز گفتیم مصالح ساختمانی فقط در پلسازی بعد اعلای فشار بکار برده میشده

برنه Perronet بزرگترین پلساز قرن هجدهم طاقی بلند تر از سی متر نساخته بود در آن موقع فقط با ملات آهنکی عمل میشده است در سال ۱۸۱۸ ویکا Vicat موفق بکشف آهک آبی (Chaux Hydraulique) که بر اساس سیمان پرتلند میباشد شد این اختراع انقلاب عظیمی در ساختمان بعمل آورد. مهندسین موفق شدند که مقاومت بنائی را زیادتر بکنند. در قرن هجدهم مقاومت بنائی فقط بیست کیلو گرم فشار برای سانتیمتر مربع بود در ساختمانهای بین ۱۸۸۰ - ۱۸۹۰ این مقدار به سی کیلو گرم ترقی نمود و بعداً در پل لوکزامبورگ به پنجاه و در پل Planen به هفتاد کیلو گرام نیز رسید

بعد از این مقدمه اندکی از طرز پیدایش پلها و ترقیات مختلفی که در طول این مدت نموده صحبت میکنم.

بطور تحقیق تاریخ پیدایش اولین پل با تاریخ خلقت بشر مطابقت مینماید.

بشر موقی بدینا آمد که زمین بر اثر تحولات قرون ژئولوژیک بهم خورده بوده و نقل و انتقال او هر لحظه با موانعی از قبیل سیلهای مخوف، دره های بزرگ، بریدگیهای عمیق مواجه میگردد که آبهای برجوش و خروش و دیوارهای مرتفع آنها مانع از عبور میشدند.

اولین و ساده ترین راه حلی که بنظر میآید استفاده از ساقهای درخت بود.

این ساقها بتوسط همان ابزار اولیه قطع و نصب آنها بر روی دره ها یا رودخانه ارتباط دو طرف را برقرار میکرد. این کار بهمین نحو عملی گردید و اولین پل های جهانی توسط بزرگترین موسسه نقشه کشی و ساختمانی عصر خود بوجود آمد متأسفانه این راه حل در همه جا صادق نبود و همینکه عرض دره یا رودخانه از طول بزرگترین ساقه درختی که در دسترس بود تجاوز میکرد موانع غیر قابل عبور بود و موضوع لاینحل میماند.

(بقیه دارد)

(مهندس ح. اصغر زاده)

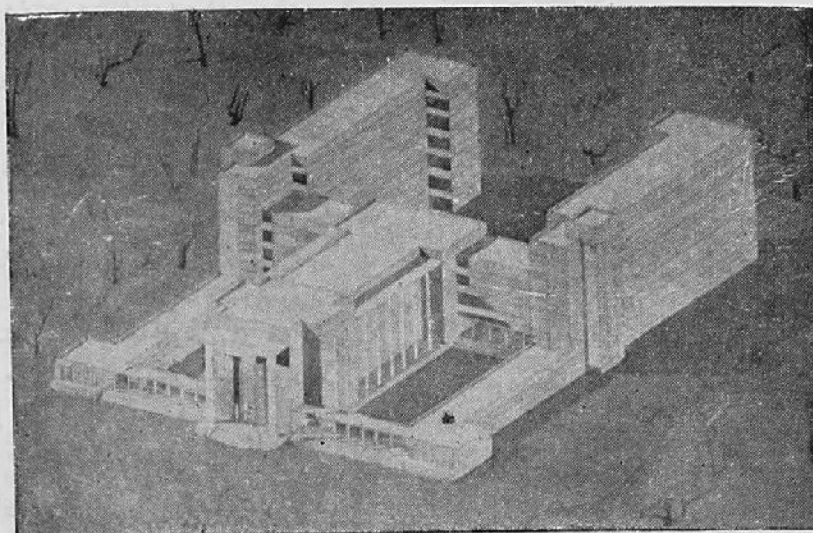
ش - ۷۵

۲- آرشیست‌های ما را

بشناسید :

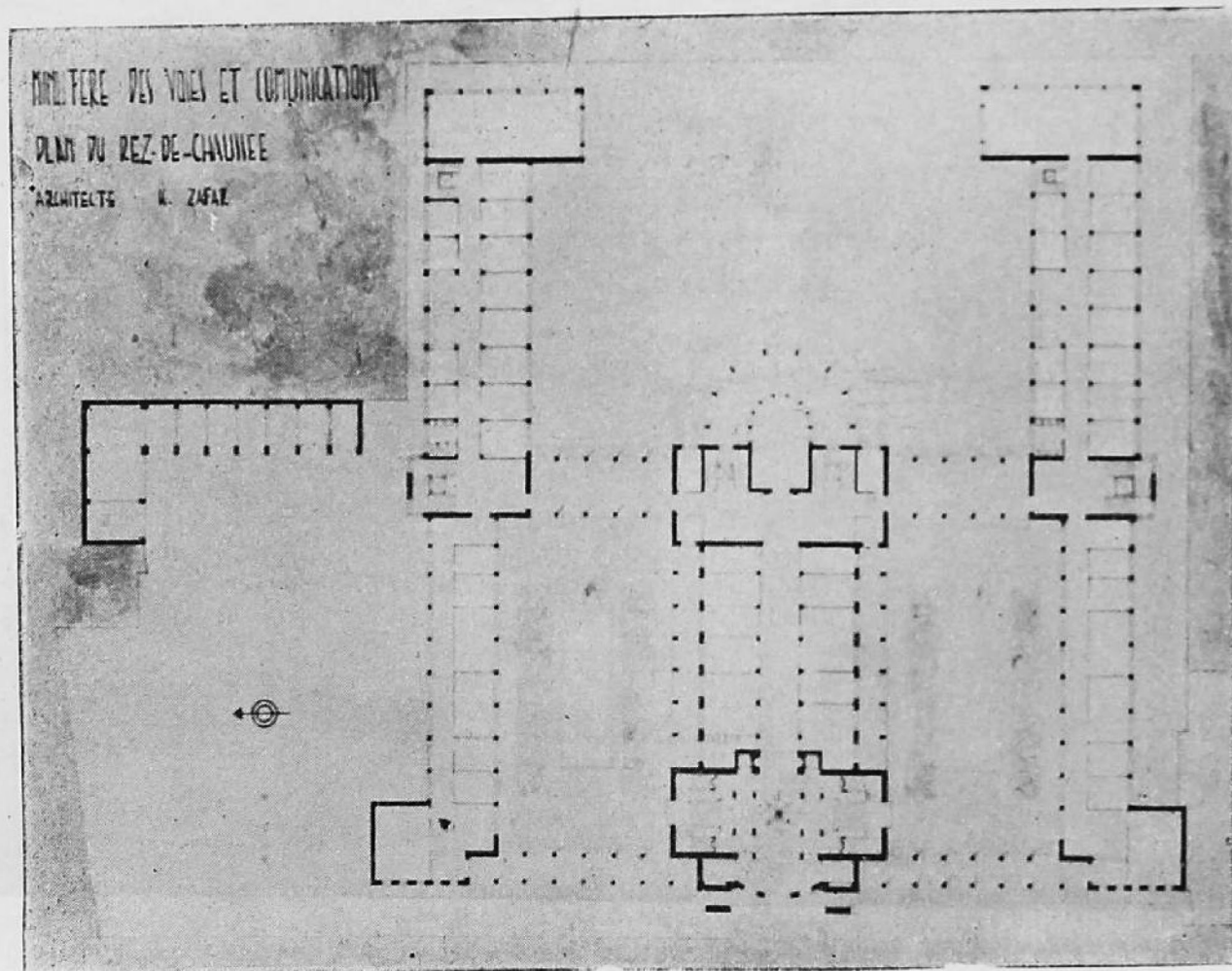
« کیقباد ظفر »

آرشیست کیقباد ظفر سال ۱۲۸۹ در بلوک بختیاری متولد شده تحصیلات ابتدائی خود را در مدرسه فرهنگ اصفهان و سه سال متوسطه را در کالج امریکائی طهران به اتمام رسانیده است .
در سال ۱۳۰۵ برای تکمیل تحصیلات عازم انگلستان و پس از ده سال تحصیل در لندن موفق به اخذ دیپلم از دانشگاه هنرهای زیبای سلطنتی انگلستان گردید . اکنون ده سال است بایران مراجعت نموده و پس از طی خدمت نظام وظیفه متوالیاً در

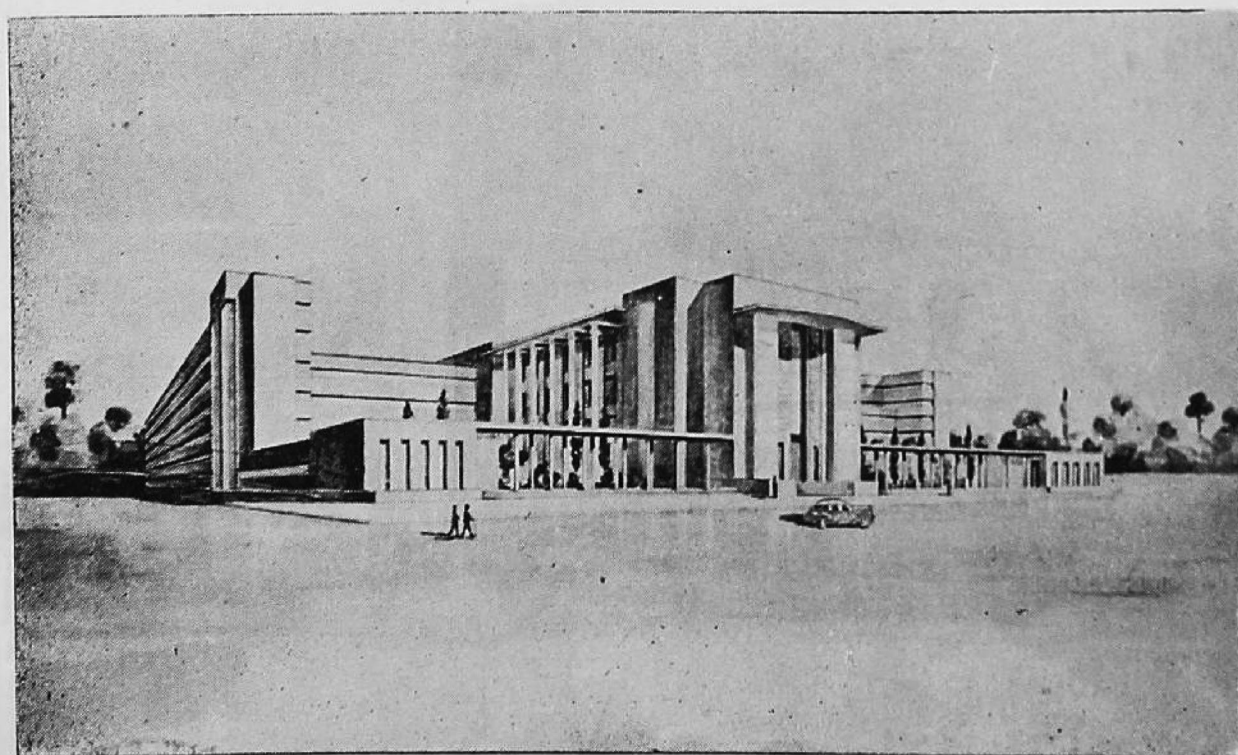

ش ۷۶ - منظره هوائی طرح وزارت راه

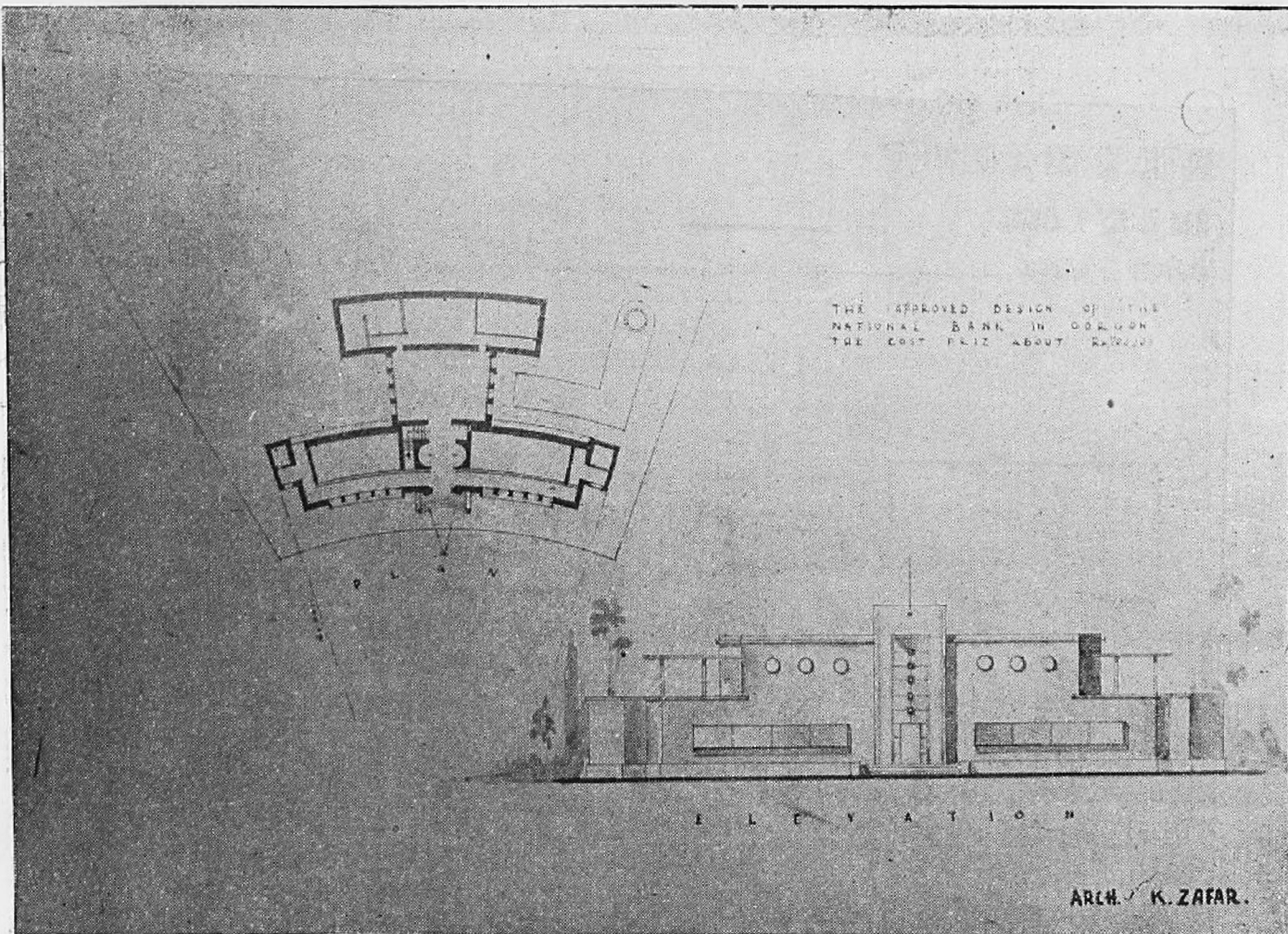
شرکت ساختمان های کل کشور و اداره ساختمان بانک ملی و دفتر شخصی خود مشغول کار بوده است . در این شماره چند نمونه از کار های وی را از نظر خوانندگان محترم مجله میگردانیم :

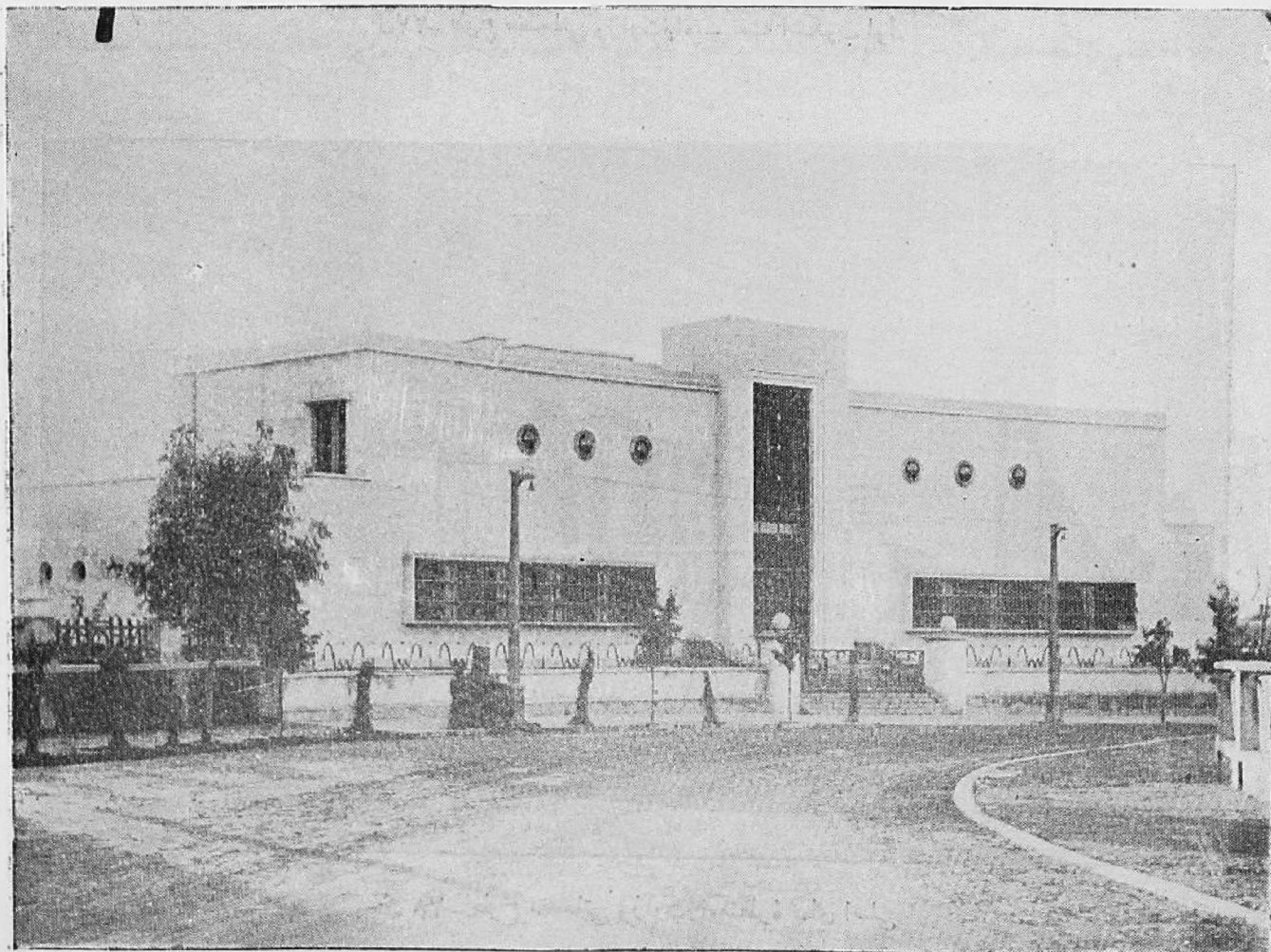
ش ۷۷ - طرح مقدماتی وزارت راه - نقشه اشکوب اول

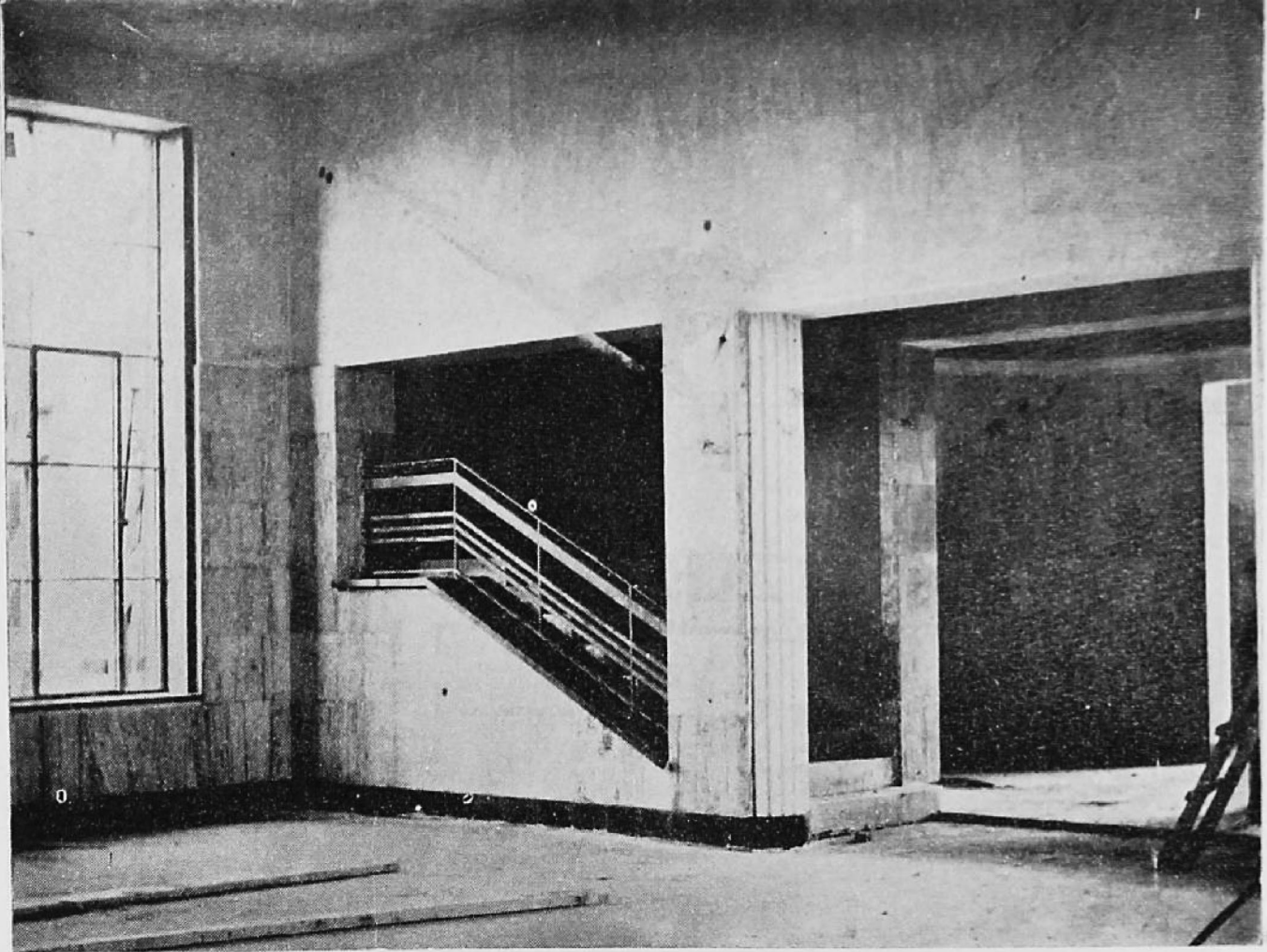
ش ۷۸ - طرح مقدماتی وزارت راه منظره نمای اصلی

ش ۷۱ - طرح مقدماتی شعبه بانک ملی در گرگان

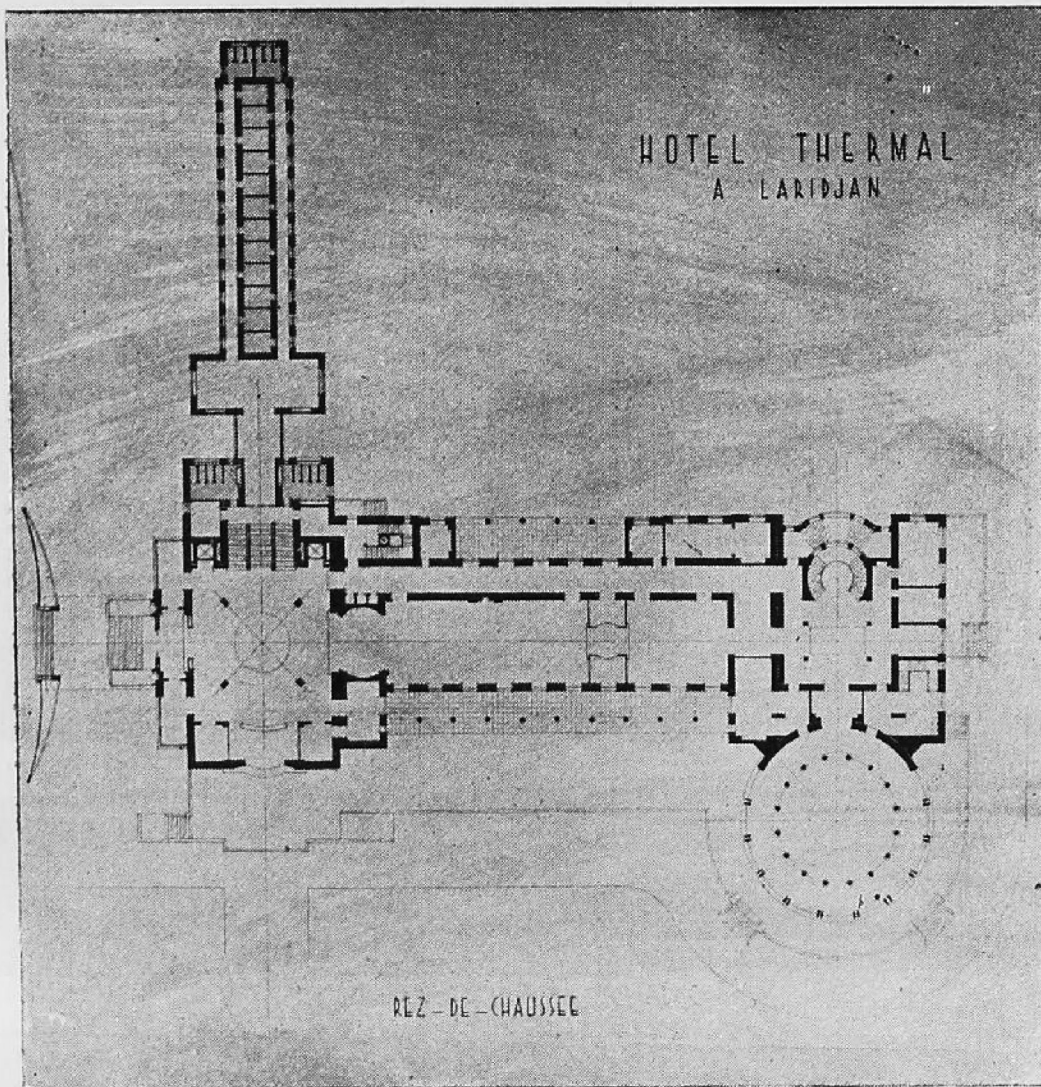
ش ۸۰ - نمای اصلی شعبه بانک ملی در گرگان

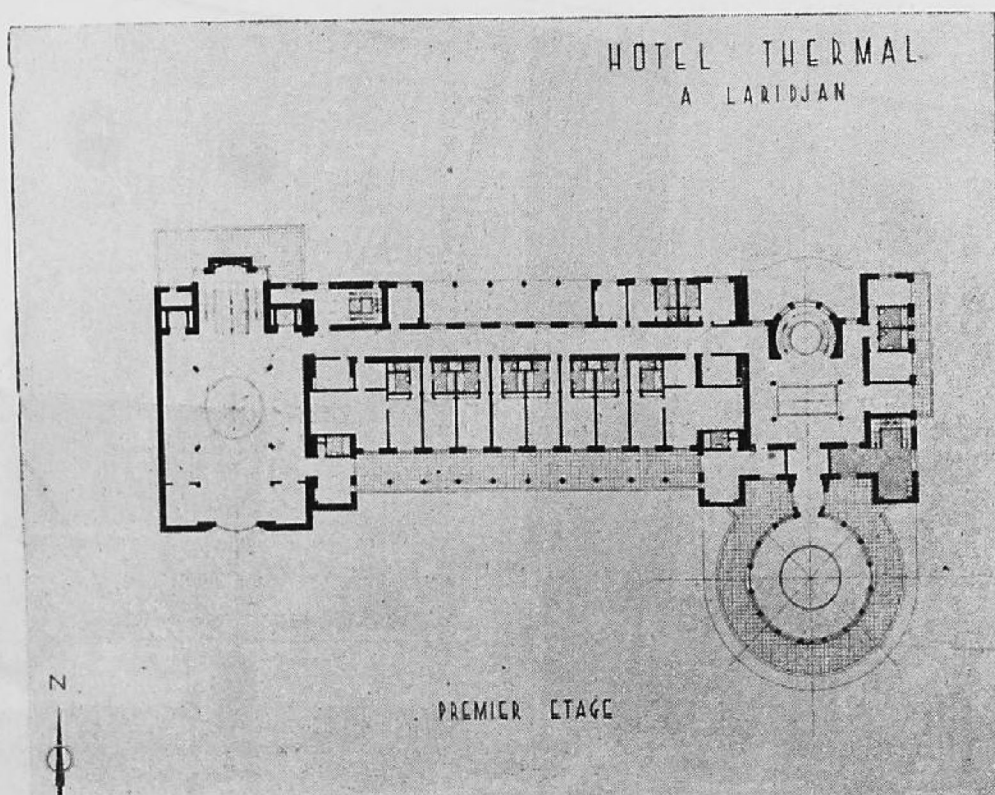
ش ۸۱ - ورودی بانک ملی گرگان از داخل

ش ۸۲ - ورودی بانک ملی گرگان از خارج

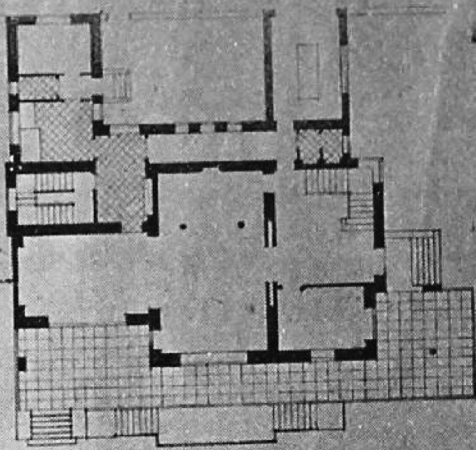

ش ۸۳ - طبقه اول مهمانخانه آب گرم لاریجان

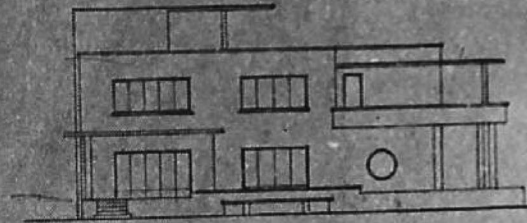

ش ۸۴ - طبقه دوم مهمانخانه آب گرم لاریجان
شرح و نقشه وضعیت عمومی و منظره هوایی این ساختمان در شماره اول ملاحظه شود

VILLA DE Mre VAHAB ZADEH

PLAN DU REZ-DE-CHAUSSEE.

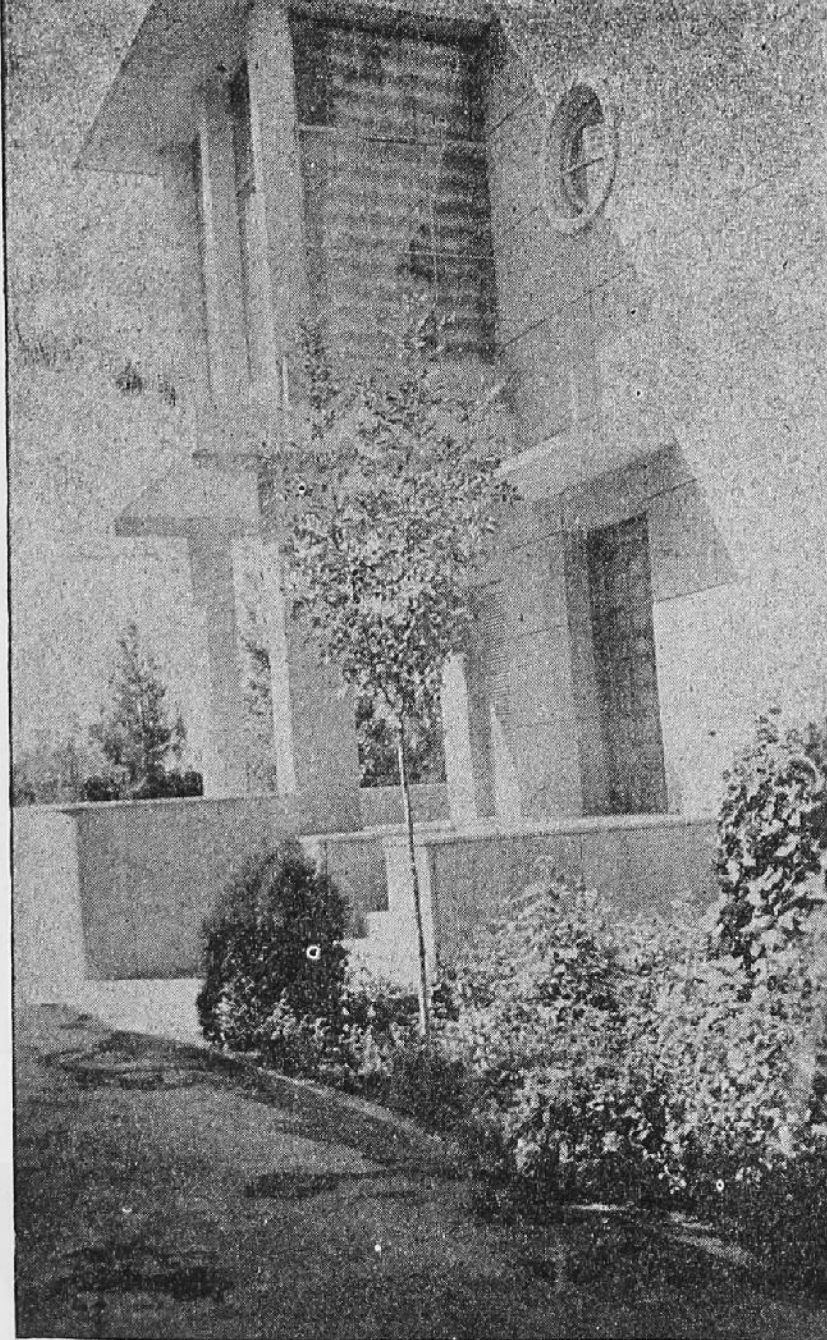
FACADE SUD.

ARCH. K. ZAFAR

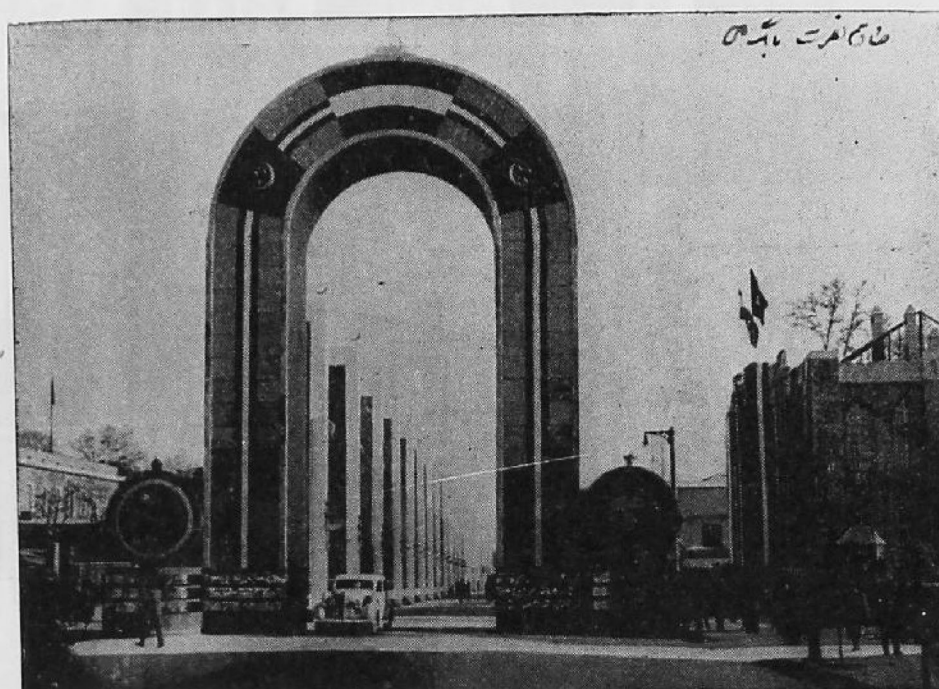
ش ۸۵ - طرح اشکوب اول و نمای اصلی يك ویلا در فیشرآباد

ش ۸۶ - قسمتی از منظره ویلای فیشرآباد

ش ۸۷ - يك ويلا در فيشر آباد - دونهای ديگر از اين بنا در پشت جلد ملاحظه شود

ش ۸۸ - طاق نصرت بانك ملي در زمان عروسي اعليحضرت همايوني

کیقباد ظفر یکی از آرشیتکت های برجسته ما بشمار میرود و آثار وی مجموعه از ساده گی و زیبایی سبک نوین معماری است

ش ۸۹- مجسمه ظفر که بوسیله خودش ساخته شده است

آنانکه از نزدیک باظفر آشنائی دارند خصوصیات اخلاقی وی را نیز ستوده اند. اثرات اومانند روحیه اش پاک و ساده و بی آرایش است -
او دارای روحی شاعرانه و بی اعتناء به عوامل مادی بوده و از زحمات و فعالیت های زندگی امروزه گریزان است و به این جهت نبوغ و استعداد هنری وی نتوانسته است چنانچه باید و شاید خودنمایی کرده و در پیشرفت فن معماری در ایران کمک بیشتری نموده باشد.

شوخیهای معماری

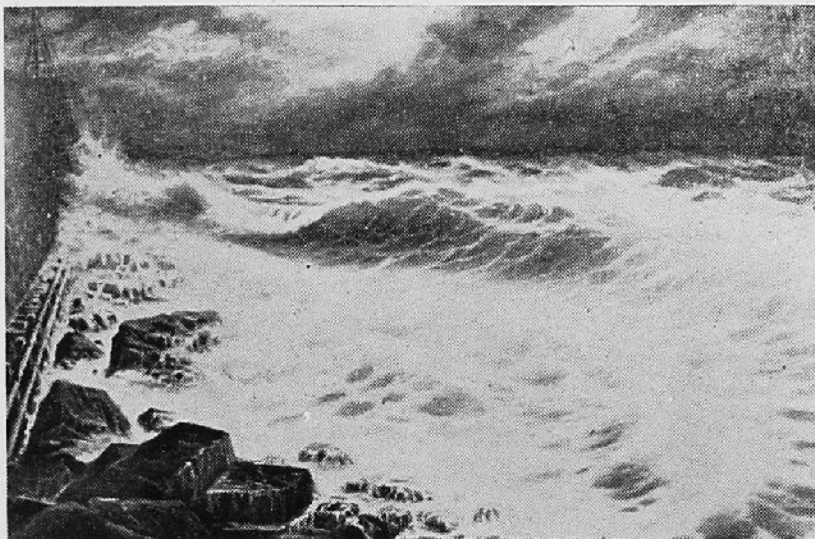
میگویند کسیکه خانه نو سازد پیر نمیگردد - اینک شرح چگونگی آن

الغرض می کنم سخن کوتاه
چند سالی کشید کار دو ماه
روزی از روزهای بحرانی
شد پدیدار مشفق جانی
گفت: «دیدنی که از نصیحت من
صاحب خانه گشتی و مسکن
حال دیگر ترا نمانده غمی
بستان کام خود ز چرخ دمی.»
مرد بیچاره در جوابش گفت:
«کای عیان بر تو رازهای نهفت،
بهترین سود من از این سودا
بود تحقیق گفته های شما
دانم اکنون که زندگانی چیست
و آن جوانی جاودانی چیست
سر و کار کسیکه با بناست
حاصلش ورشکستگی و فناست
زان به پیری نمیرسد دیگر
که جوانم رگ گردد آخر سر
آنکه نو خانه ای نهد بنیاد
خانه عمر می دهد بر بساد!»
اینچنین بود اوستاد مجید
چکند تا مهندسین جدید!

کهنه معمار، اوستاد مجید
منکر هرچه تازه است و جدید
گفت روزی بساده لوحی خام
«کای تو در عقل شهره ایام»
چند باشی تو در تلاش معاش
اندکی زین تلاش راحت باش
کلبه ای بهر خویش بر پا کن
کار گر خواه و فکر بنا کن
چند متری زمین خوب بخر
آجر و خشت خام و چوب بخر
خانه ای خوب ساز با تعجیل
تا رهی از اجاره و تعدیل
تا گران نیست اجرت عمله
اندین کار خیر کن عجله
این شنیدم مکرر از پیران:
نشود پیر، خانه ساز جوان!
~~~~~
مردک رنج دیده مسکین
زین سخن یافت اندکی تسکین
شیر دل گشت و دل بدریازد
بکمر دامن تقلا زد
رهن بگذاشت هست و نیست تمام
تا بگیرد ز بانک رهنی وام
تا که شد کار ساختمان آغاز
گشت آغاز قصه های دراز

آثار هارتون میناسیان نقاش

هنرمندان به معرض نمایش
گذاشته شد.
مادر شماره های آتیه از
سبك نقاشی این هنرمند
جوان بحث خواهیم کرد

در تاریخ ۹ آبان بیش از
یکصد و پنجاه تابلو از آثار
نقاشی هارتون میناسیان
در سالن هنرستان کمال-
الملک از طرف انجمن

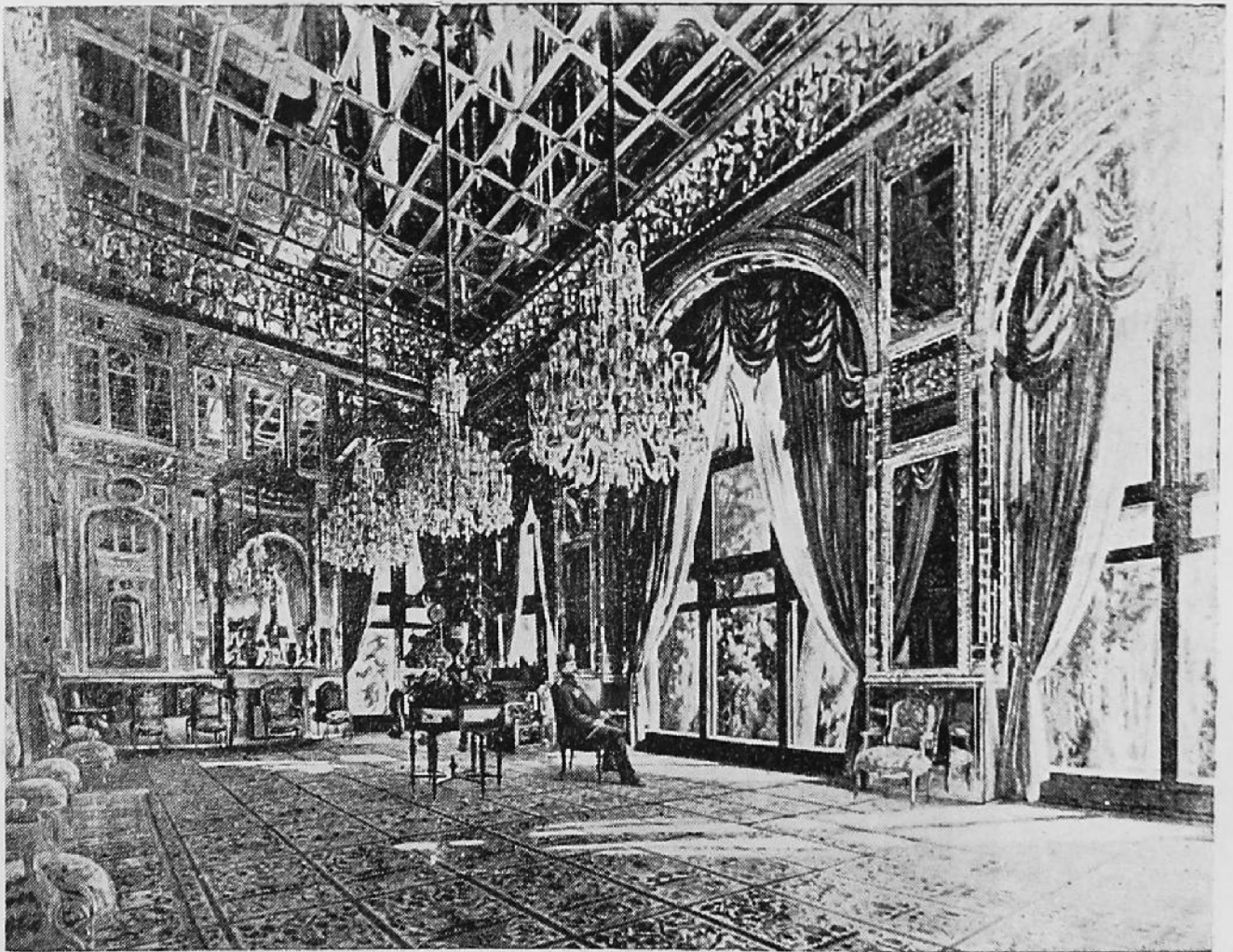

نقاشی معاصر ایران

در نمایشگاه هنرهای زیبا

برداشته شد و بانان فرصت داد تا هنرمندی خویش را در معرض تماشای عموم افراد جامعه گذارده و روح علاقمندان زیباپرست را از مشاهده آثار هنرهای ایران معاصر باهتزاز آرند. این آثار نفیس بمنزله جواهرات گرانبهائی بودند که در زیر گردوغبار موزه ها و یا در گوشه کارگاهها و یا در مجموعه های خصوصی مخفی شده و چون عروسان زیبایی در پشت پرده حجب و

تاسیس نمایشگاه هنرهای زیبا از طرف انجمن فرهنگی ایران و شوروی بیش از حد انتظار مورد توجه عموم طبقات پایتخت قرار گرفت و تأثیراتش در افکار عمومی بعدی شدید و عمیق بود که هنوز هم مطبوعات کشور جسته جسته در این باره به بحث و گفتگو میپردازند و در حقیقت شمه ای از مزایا و محاسن آنرا بیان میکنند و حق هم دارند زیرا این امر بقدری مفید و در نظر اهل پیش

ش ۹۱ - کمال الملک - تالار آئینه کاخ گلستان

و حیا از انتظار عشاق خویش مستور مانده بودند و بمحض آنکه حجاب از رخ گشودند دلدادگان آنها از هر طبعه و صنفی پروانه وار حول شمع جمالشان گرد آمدند و هر يك بتفاوت فهم و سلیقه خود بانگاههایی مملو از تحسین و تعجب و سخنانی آمیخته بشادی و شگفتی ابراز سرور نمودند و در بیان حالات روحی و رنگ

قابل تقدیر بود که هر قدر در اطرافش گفتگو نموده و مورد تقریظ و انتقاد قرار گیرد بهمان اندازه به پیشرفت هنرهای زیبای ایران کمک شده است.

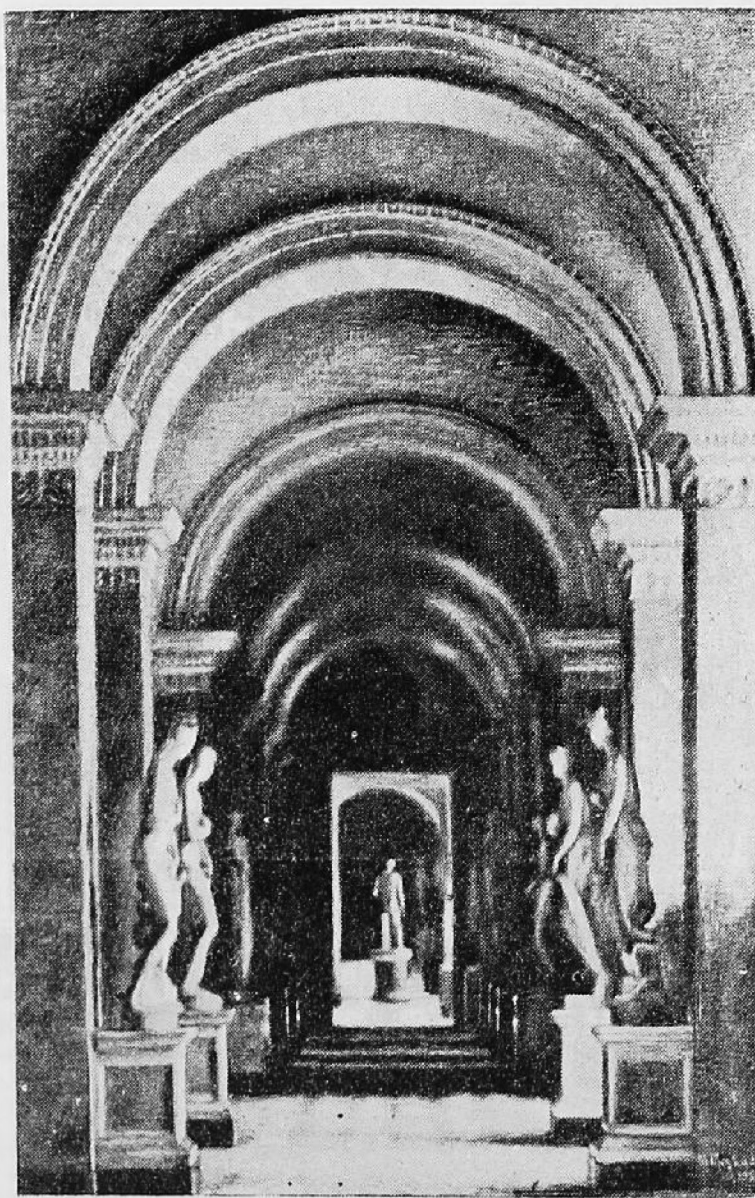
با تاسیس این نمایشگاه پرده استتار از روی شاهکارهای گرانبهائی هنرمندان ایرانی که سالیان دراز از انتظار مستور بود

رخسارشان بگفتگو پرداختند.

استقبال بی نظیر کلیه طبقات پایتخت (مهندسين- هنرمندان- روشنفکران حتی اشخاص عامی و بازاری و زنان چادر نمازی و...) ثابت نمود که روح شگرف ایرانی هر چند در زیر بار آلام و مصائب فرسوده و ضعیف شود و از تربیت و ترقی محروم گردد باز همیشه زنده - حساس - ولی مرموز باقی مانده و بمشاهده اینگونه آثار نفیس ذوق فطری اش بیدار شده و چون دل داده ای بزیارت دلدار میشتابد و قدر زیبایی و حسن و جمالش را نیز میداند. تابلوهای زیبای

در کلیه شئون اجتماعی و سبک معماری و تغییر لباس نفوذ داشته در هنرهای زیبای ایران نیز بی تاثیر نبوده و خوشبختانه همواره بسوی زیبایی و تکامل پیشرفت مینماید.

چنانچه منبع واقعی هنر نقاشی تصویر حقیقت باشد چون این حقیقت در طول و تحول زمان تغییر میکند سبک نقاشی هم با آن تغییر خواهد نمود. البته اگر مقصود از نقاشی تقلید صرف از طبیعت باشد بایستی اذعان کرد که دوران نقاشی پایان رسیده و جای خود را بصنعت عکاسی رنگین و سینما داده است. اما بر عکس این

ش ۹۲ - حسین مقدم - گالری موزه لوور

تصور هنر نقاشی با تحول علوم با گامهای متین به پیشرفت خود ادامه داده با مرور زمان راه ترقی و تکامل را می پیماید.

نقاشان و مجسمه سازان چیره دست غربی از دیرزمانی روح بزرگ خود را در تصویر بیرونی نمایان ساخته و آنرا چون موجودی جاندار زنده و با روح نمایش داده اند و بمرور زمان در هر یک از

این نمایشگاه در نظر تماشاچیان نمونه ای از ذوق و هنر ایرانی و همچون يك آهنگ موسیقی شور انگیز ولادت بخش بود ولی صاحب نظر ذی فن از مشاهده آنها بدین نکته پی میبرد که جنبشهای علمی و اجتماعی و سیاست تجدد طلبانه بیست ساله اخیر مانند تاسیس دانشگاه رفع حجاب و ارتباط فرهنگی با کشورهای متمدن همانطوریکه

روشهای مختلفه بسرحد کمال رسیده اند مثلاً کلاسیسم (که در آن بطرح ریزی دقیق توجه شده) جای خود را برمانتیسیم (که در آن رنگ آمیزی بهتر مورد نظر است) و امپرسیونیسم (که نمایش احساسات است) و بالاخره بکوبیسم داده (که نقاش تقلید طبیعی اشیاء و مناظر را بکلی ترک کرده و فقط شکل تجسم شاعرانه آنها را در زیر یک صورت خیالی و مرموز نشان میدهد) ولی چون این تحولات در کشور ما سرعت صورت گرفته گویا بر اثر کوتاهی دوران هر مرحله

را بعوالم روحی و احساساتی پرواز میدهند کاری نداریم ولی در عین حال لازم میدانیم درباره هنرمندانی که دارای نبوغ ذاتی و قریحه خدا دادی هستند و برای نیل بمرحله تکامل واقعی هنوز باید زحماتی متحمل گردند قدری گفتگو نماییم از آنمیان کارهای دو نقاش جوان پتکرو کاظمی بیش از سایرین جلب توجه نموده آتیه درخشانی را در این فن نوید میدهند. ما با آنچه درباره پتکر در سایر جراید گفته شده موافقت داریم و استعداد فطری و یرامی ستائیم

ش ۹۳ — این کوزه چومی عاشق زاری بوده است — مینیاتور — اثر حسین بهزاد (مینیاتور)

ولی بنظر ما و بسیاری از منقدین کاظمی که از جمله هنرمندان نوظهور این نمایشگاه بود و با آنکه روشی مشکل و عجیب را برای ابراز احساسات خویش اختیار نموده و خود را از طرح ریزی دقیق و در صحیح دور نگاهداشته احساساتش مانده سیل خروشان و متغیر و در عین حال فراوان و طبیعی است و موفق شده است با اعتماد بنفس

توانسته است بسرحد کمال برسد و در حقیقت همگی جنبه ابهام و نارسائی بخود گرفته اند

مقام کمال الملك استاد بزرگ و بی نظیر دوره اخیر و پدر نقاشی ایران از توصیف مستغنی است با مقدم آشتیانی - حیدریان قزاقیان و وزیر و استادان دیگر هم که با نبوغ هنر خود بینندگان

تأثرات عمیق روح شگفت شاعرانه و روش عارفانه خود را که از منبع عالی خیال سرچشمه گرفته در کارهایش ظاهر نماید و امید می‌رود این هنرمند جوان با استفاده از تجربه و زمان مقام مهمی را در نقاشی احراز و حتی سبک یا مکتب جدیدی ایجاد نماید. مینیاتور که عالیترین مکتب نقاشی ایران و همیشه مورد تحسین هنرمندان جهان بوده است علاوه بر اینکه سه عامل اصلی خود یعنی طبیعت شعر و رنگ را حفظ کرده طرز نوین ابراز احساسات و آزادی قلم را نیز بدان افزوده و در حقیقت از روش قدیمی خویش قدمی فرا تر نهاده در جستجوی راههای جدیدی میباشد. در این قسمت آثار مطیعی - حسین بهزاد و درویش بهترین دلیل تجدید حیات این هنرمحسوب و هر کس بخواهد عظمت و زیبایی مینیاتور نوین ایرانی را درک نماید باید آثار مطیعی را تحت مذاقه قرار دهد.

ش ۹۴ - علی مطیعی - مینیاتور

در آثار کریمی رسم کهن با هنر نوین توأم شده و پیش از بیش بر زیبایی آنها افزوده است و در حقیقت بیننده را تحت تأثیر رنگهای شغف انگیز در عوالم افسانه آمیز سیر میدهد و او را با خود بتمشای قصور دخترات جوان مه سیما میبرد و در آنجا قالیهای زیبا و کاشیکاریهای الوان را باو نشان میدهد. کارهای حسین بهزاد بکلی با سایرین متفاوت است گرچه آثارش از روش مینیاتوری پیروی نموده ولی بریزه کاریهای مشکل آن تن در نداده و نوع او بسمت عوالم جدیدی پرواز مینمایند که در آن روش قدیم و جدید دست بدست هم داده و طریقه جدیدی را برای تجدید حیات فنی مینیاتور ایرانی ایجاد خواهد نمود. این نقاش چیره دست که از شاهکارهایش شعر و غزل میچکد و روح را به عوالم دیگر پرواز میدهد و با زبردستی تمام رباعیات عمر خیام را در نظر بیننده مجسم میکند در حقیقت خیام عالم نقاشی قرن ما میباشد. ولی بهزاد در نوع خود تنها نیست

این مکتب جدید پیروان دیگری مانند درویش و سرکیس خاچا - طوریان نیز دارد و وی که اکنون در آمریکا بسر میبرد و شاهکارهایش در موزه های آمریکا و اروپا بمعرض نمایش گذاشته شده مورد تحسین و تقدیر قرار گرفته و آوازه شهرتش در همه جای پیچیده است متأسفانه در این نمایشگاه نمونه ای از آثارش موجود نبود تا بتوان کارهای او و بهزاد را مقایسه کرد ولی چون سرچشمه الهام روحی هر دو تصاویری است که در قصور شاه عباس صفوی بقلم ساحرانه استاد رضا عباس نقاشی شده است میتوان گفت این در

ش ۹۵ - علی مطیعی - مینیاتور - سیاه قلم

ایران و آن در آمریکا هر کدام بنحوی ترجمان رباعیات جاودانی حکیم عمر خیام میباشد و بقدری در آثار این دو شعر و غزل زیبایی و ظرافت موجود است که اگر حکیم نیشابودی امروز زنده بود و آنها را میدید شاید در انتخاب اینکه کدامیک افکار بلند او را بهتر مجسم نموده اند متحیر میماند. (۱)

آرشیفتک و ارطان - مهندس نوین

۱- کلیشه های این مقاله بوسیله انجمن روابط فرهنگی ایران و شوروی تهیه و در مجله پیام نو نیز منتشر شده است و متأسفیم که کلیشه ای از کارهای آقای کاظمی در دسترس مآقرار نگرفت تا بدرج آن مبادرت ورزیم امیدواریم در شمارهای آینده بجزیران این نقیضه موفق گردیم.

اگو

یا مجرای فاضل آب تهران

آقای مدیر مجله آرشیکت

وقتی این آب کثیف را با لوله به طبقات عمارت خود بردند پاک و طیب میشود! ...

برای ماجای نهایت تائر و تاسف است که در این کشور کارهای مهمی صورت میگردد که از بیست سال باین شاهد آن هستیم ولی بامور اساسی کمتر و شاید در پاره‌ای موارد اصلاً توجه نمیشود هر شهری قبل از اینکه تلفون اتوماتیک، کارخانه برق خیابانهای اسفالت و ساختمانهای چند اشکوبه پیدا کند باید اول مجرای فاضل آب آن ساخته شود و بعد لوله کشی آب مشروب انجام گردد ولی ما در تهران می بینیم که همه این کارها را کرده ولی اساس را که همان ساختمان مجرای فاضل آب و لوله کشی باشد فراموش کرده اند و ابتدا تصور ساختن و لزوم آنرا به مخیله خود راه نمیدهند کسانی که شهرها و پایتختهای اروپا را دیده اند میدانند که مجرای فاضل آب آن کشورها چه عظمت و تشکیلات مخصوصی دارد یکی از کسانی که مجرای فاضل آب بعضی از شهرهای معظم اروپا را دیده بود نقل میکرد که کانالهای عظیمی در زیر خیابانهای شهر ساخته شده که آبهای کثیف عمارات و کارخانجات در آن جاری بود و بوسیله دستگاه و کارخانه های مخصوصی تصفیه میشود و بعد در یک استخر بزرگی میریزد صافی و روشنی این آب باندازه ای است که میتوان با اشک چشم برابر دانست سپس این آب از استخر بدریاچه میریزد و از آنجا بوسیله مجراهای مخصوصی به شرب اراضی مزروعی میرسد و یا جنگلهای مصنوعی را آب میدهد مجرای فاضل آب قبل از لوله کشی باید ساخته شود و اگر ما بتوانیم این کار را بانجام رسانیم سلامتی و بهداشت عمومی تامین شده و از لحاظ اقتصادی هم از مقدار کثیری خسارت جلوگیری خواهد شد و هم منافع زیادی بر اثر استفاده از آبهای فاضل تحصیل خواهد شد.

مهدی. نراقی

آرشیکت - اکنون که شهرداری مقدمات لوله کشی و ساختمان گنداب روهای شهر را فراهم نموده است ما از آقایان مهندسین تقاضا داریم که این موضوع اساسی را مورد بحث فنی قرار داده و راه حل های عملی که باوضع شهر تهران مطابقت نماید پیشنهاد فرمایند.

شاید بعضی از خوانندگان بادیدن عنوان بالا تصور می کنند که میخواهم یک بحث کاملی درباره اگوی تهران بکنم و لابد رابطه تصور خودشان با عنوان بالا را، مجله شما خواهند دانست ولی مجله آرشیکت چنانکه شماره اول نشان داد مباحث فنی و خشک که همه از آن استفاده نبرند و خلاصه بزبان و بیان عامیانه نباشد تا اندازه دوری گزیده است و بعلاوه معلومات و اطلاعات من اجازه نمیدهد که در موضوع مجرای فاضل آب از لحاظ فنی بحث کنم.

مقصود من از این مقدمه روشن کردن اهمیت موضوع بود تا دنباله آن ادامه داشته باشد و از طرف مطلعین تعقیب گردد تا بلکه بعمل و نتیجه انجامد

برای شخص نکته بین و دقیقی که در خیابانها و کوچه های شهر تهران گردش میکند تاسف و تأثیر بی اندازه ای دست میدهد وقتی می بیند در کنار خیابانها و کوچه ها آب کثیف جاری است و اغلب این آب های تیره رنگ و آلوده بهزاران کفایت در مجرای آب مشروب جریان دارد.

شخص ناظر بیشتر و زیاد ترمتاسف و متأثر میشود وقتی می بیند مردم و ساکنین شهر از همین مجراهای آب به حوض و آب انبار منزل خود میبرند.

دیدن این وضع در تهران و شهرستانها شاید برای عده ای عادی شده باشد ولی برای بیگانگانی که به کشور ما می آیند و مجرای فاضل آب و آب مشروب ما را یکجا می بینند هراسان و وحشت زده میشوند و اگر چون ویندل و یلکی دنیادیده و جوانمرد باشند در خاطرات خود مینویسند تهران با نداشتن لوله کشی و مجرای فاضل آب ننگ بین المللی دارد! ...

البته تعجب آنها وقتی بیشتر میشود که در شمال شهر ساختمانهای نسبتاً مدل و آخرین اسلوب را می بینند که چند اشکوبه روی هم بنا شده ولی آب آن از همین جویهای سرباز جاری بوده بداخله عمارات می رود و وارد لوله شده با آخرین اشکوبه های عمارت میرسد و بقول ویندل و یلکی اشراف کاخ نشین تهران خیال میکنند

اخبار

گزارش انجمن آرشیستکتهای ایرانی دیپلمه

جلسه عمومی انجمن آرشیستکتهای دیپلمه ایرانی در تاریخ ۲۵/۸/۸۱ تشکیل گردید

قبلا استعفا نامه آقای آرشیستکت ظفر نایب رئیس انجمن قرائت شد و چون آقای آرشیستکت فروغی رئیس انجمن در آن تاریخ در مسافرت بودند و از طرف دیگر آقای آرشیستکت بدیع عضو هیئت مدیره نیز قریبا برای مطالعات به اروپا حرکت مینماید بنا براین با اکثریت آراء لزوم تجدید انتخابات هیئت مدیره تصویب و بارای مخفی هفت نفر اعضاء هیئت مدیره انجمن بقرار زیر انتخاب شدند:

رئیس و نایب رئیس:

آقای محسن فروغی به اکثریت ۹ رای

« علی صادق » ۹

فعلا آقای آرشیستکت صادق عهده دار اداره امور انجمن خواهند بود

منشی اول و دوم:

آقای منوچهر خورشید به اکثریت ۱۵ رای

« فرح بخش شیدانی » ۱۲

تبلیغات و انتشارات:

آقای ایرج مشیری با اکثریت ۱۸ رای

« آزاد منفرد » ۱۰

خزانه دار و امور مالی:

آقای هوشنگ صانعی با اکثریت ۱۸ رای

طبق پیشنهاد عده از اعطای انجمن و تصویب مجمع عمومی مقرر گردید دو نفر بعنوان عضو علی البدل به هیئت مدیره اضافه شو و پس از اخذ رای بقرار زیر انتخاب شدند

اعضاء علی البدل:

آقای وارطان اوانسیان با اکثریت ۱۶ رای

« حسن باهری » ۱۱

جلسات هیئت مدیره هر هفته روزهای چهارشنبه عصر و جلسات عمومی چهارشنبه اول هر ماه تشکیل خواهد شد

مسافرت باروپا

آقای آرشیستکت ناصر بدیع رئیس اداره شهرسازی شهر داری تهران و عضو انجمن آرشیستکتهای ایرانی دیپلمه برای تکمیل مطالعات در امور فنی شهرداریها تا واسطه آذرماه باروپا و آفریقای شمالی حرکت مینمایند.

سپاسگزاری

مجله آرشیستکت از آقای مهندس جواد جوادی که در معرفی آن به همکاران فنی خود کوشش فراوان مبنول داشته اند نهایت تشکر را دارد

بیان مرحوم مجید آهی

در گذشت مجید آهی سفیر کبیر ایران در جماهیر شوروی موجب تأسف فراوان گردید. مرحوم مجید آهی علاوه از اینکه مردی شریف و خدمتگذار و مین برست بود فکر اصلاحات و آبادی کشور را نیز همیشه در مغز خود میپرورانید. و ایجاد محلات نوین و خانهای دسته جمعی و ارزان بهایکی از آرزوهای دیرین وی بشمار میرفت - مدتی نیز اداره امور شرکت بهساز را عهده دار و برای اجرای مقاصد عالی خود مساعی زیادی مبنول میداشت جای بسی تأسف است که ماموریت آخر مجید آهی ما را از وی فرسنگ ها دور ساخت و بالاخره دست غدار طبیعت ناگهان ما را از وجود وی محروم داشت.

محمد ع شیبانی

مجلسه سر باز فداکار

نشریه (سر باز) در نظر دارد مجسمه ای بنام (سر باز فداکار) تهیه و در میدان حسن آباد نصب نماید - برای کمک به اجرای این مقصود از مهندسان و معماران و مجسمه سازان دعوت مینماید که با مراجعه به اداره نشریه (سر باز) طرحی تهیه نمایند و به تهیه کننده بهترین طرح جایزه داده خواهد شد

خرابی ساختمان بانک ملی بازار

روز سه شنبه ۱۲/۹/۲۵ قسمتی از ساختمان نوساز بانک ملی بازار بطور ناگهانی خراب شده و عده از کارگران مجروح یا مقتول گردیدند - علل فنی این پیشامد ناگوار فعلا بطور تحقیق برای ما مجهول و امیدواریم در شماره آتیه مشروحا بدر این موضوع صحبت نمائیم.

توضیح: نقشه ماکت شماره ۵۶ صفحه ۵۲ وسیله گورکن قراکیان ترسیم شده است و ماکت را آقای سورن در سر کیسیان ساخته اند.

نرخ مصالح ساختمانی معمولی و اجرت کارگر

در نیمه اول آذر - تهران

آجر قزاقی سفید هزار قالب	۷۰۰ ریال	سیمان ایرانی هر تن	۱۹۰۰ ریال	اجرت	
« ابلق ۲۰/۲۰ »	۵۶۰	سیمان پورتلند سفید	۳۸۰۰۰		
« ابلق فشاری »	۳۶۰	سیمان الوان کیلویی	۴۰-۲۵	کارگر روزانه	۳۰ ریال
« جوش دانه شمار »	۴۵۰-۴۰۰	تیر آهن جور کیلویی	۷	بنای معمولی	۱۰۰
« خطائی سفید »	۲۷۵۰	لوله سفید	۱۷	بنای ظریف کار	۱۴۰
« ابلق »	۱۷۵۰	لوله سیاه	۹	سرکارگر متخصص	۲۰۰
گچ معمولی خروار	۹۵	آهن ورق سفید	۴۳	از شماره آتیه این نرخ ها بطور	
آهک	۹۰	آهن گرد	۸۵۰	ماهانه و کامل تردرج خواهد شد.	

آگهی ها

چون خوانندگان مجله آرشیتکت از مهندسين، آرشیتکت ها، اهل فن و علاقمندان بساختمان میباشند اگر آگهی های مربوط به مقاطعه کاری و فروش مصالح ساختمانی و سایر امور فنی را در این مجله منتشر نمایند خودتان را بهتر معرفی نموده و مشتریان مناسبی بدست خواهید آورد.

آقایان مهندسين و آرشیتکتها

برای تزئین ساختمانهای خود از انواع سنگهای مرمر و مشکی - سماق ویشمی و لیموئی محصول کارخانه حسین حجار باشی استفاده فرمائید. در تالار معاملات کاخ بانک ملی ایران شعبه بازار از این سنگها که واقعا بی نظیر است بکار برده خواهد شد. اگر يك مرتبه بفروشگاه مرمر مراجعه و انواع سنگ هارا ملاحظه فرمایند صدق مدعای ما ثابت خواهد شد.

نشانی: خیابان سعدی - نزدیکی ایران تور و فروشگاه مرمر ش ۱۲

مجله بانو

با بهترین مطالب اجتماعی و اخلاقی به مدیریت بانو نیر سعیدی منتشر میشود - بانوان محترم از مطالعه آن غفلت نفرمائید.

برای تهیه عکس نقشه های فنی و ساختمان ها به

فتو ((اونیورسال))

خیابان اسلامبول - پاساژ تهران (جنب شيلات)

تلفن ۳۶-۸۱ مراجعه فرمائید ش ۱۳

کارخانه درودگری

و مبیل سازی ثابت

برای انجام همه گونه کارهای نجاری و مبیل سازی و تزئینات داخلی باقیمت مناسب آماده میباشد. نشانی: دروازه باغشاه - درودگری ثابت

تلفن ۸۷۸۷

ش ۱۱

کارخانه رُخشان

انتهای خیابان سپه - مقابل گوچه قماش - تلفن ۴۵۱۳ ساختمانهای فلزی - سقف آهنی - اطاقهای آفتابی - اقسام درب و پنجره آهنی - لوله کشی آب نرده سازی به انواع مختلف - در صورت احتیاج میتوانید نماینده کارخانه را با تلفن ۴۵۱۳ احضار فرمائید. ش ۱۰

تلمبه دمنیک

بهترین تلمبه های موتور - برقی دستی ساخت کارخانه معروف دمنیک جهت منازل و چاه های عمیق از نماینده انحصاری

شرکت سهامی اتو شرق

دروازه دولت تلفن ۵۰۷۵

تهیه فرمائید ش ۹

مجله آرشیتکت اشکالات ساختمانی شما را مرتفع خواهد کرد - اگر در امور ساختمانی مواجه بادشواریهائی شدید

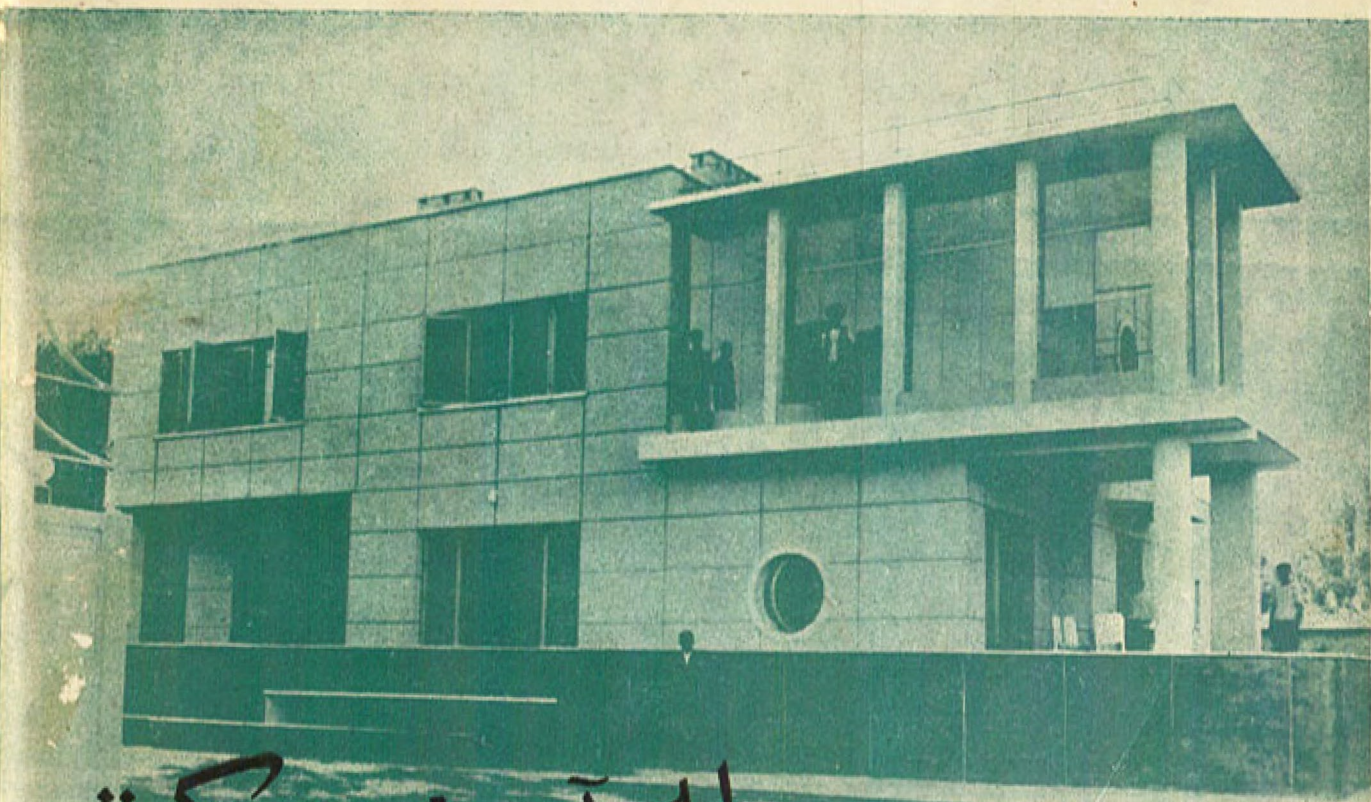
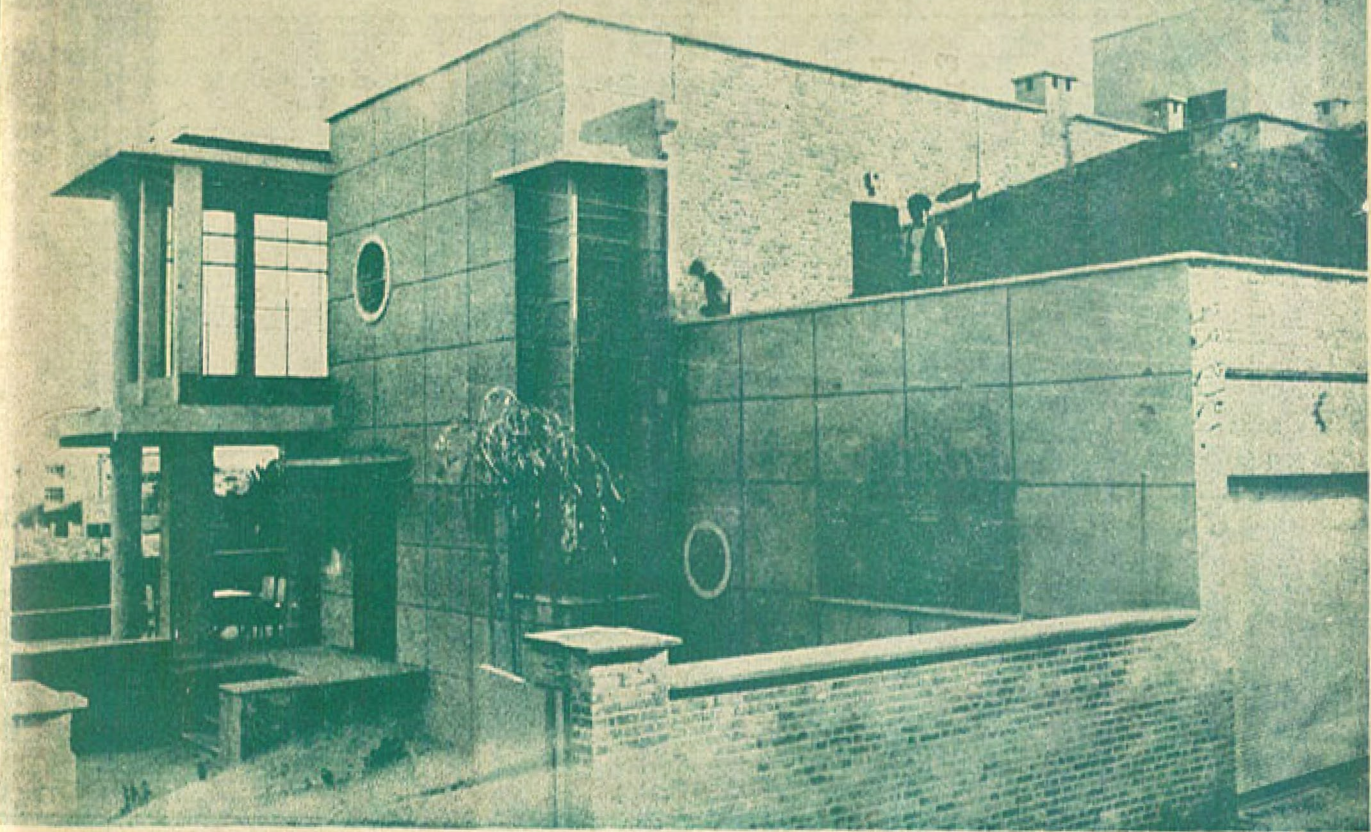
فوراً با مجله آرشیتکت مکاتبه فرمائید.

تلفن ۹۶۱۷

نشانی: خیابان لاله زار نو کوچه هدایت شماره ۷

آبنیه - شهر سازی - بهداشت فنی - تزیینات

مجله آرشیو